

Jaar 1560 – 1565 – Guido Vandermarliere

15 januari 1560 – Jan Ruckwaert koopt van Clays Kesteman – Steentje Molen -- SAP 364 - Folio 129 verso

Jan Ruckwaert heeft ghecocht jehens **Clays Kesteman** de jonghe by consente van sceepen 1/2 ghemet landts ligghende in **de Oosthouck** - metten westzyde an dervffe van Jores de Breede - metten oostzyde ant lant van Pieter Versteggehele - metten zutende up **de Brugghewech** - Item noch iij vierendeel landts in de zelven houck - metten westzyde ant lant van Franse Kerne - de oostzyde ant lant van Olivier de Nuwelaere - metten zutende an de hoofstede van Olivier vorseit - **metten nortende up de Muellen** omme de somme van xvij 1/2 grooten den hoop gheret ghelt Ghealmpvt vorts over ervffe den xv in lwue 1559
In de marge
Dese keringhe was ghedaen by Pieter Scapshoof up de 7 in marte 1559 - ter presentie van sceepen - ghekent

Het edict op de camerspelen en liedekens

Op de **26ste januari 1560** verscheen het edict tegen ‘de camerspelen en liedekens’, wat wel speciaal tegen de rederijkers bedoeld was. Daarbij verbood men ‘eenighins te divulgeren, zynghen ofte spelen, doen divulgeren, synghen ofte spelen int openbare, in gheselschap, oft in heymelicke, eenighe camerspelen, baladen, liedekens, commedien, batementen, refereynen oft ander dierghelijcke schriften van wat materien ende in wat tale die zouden wesen, soo wel oude als nieuwe, daerinne gheminghelt zijn eenighe questien, propositien ofte materien beroerende onse religie ofte gheestelicke luyden, tsy aengaende huere persoonen ofte staten... en belangende de speelen van sinne die gespeelt wierden ter eeren Godts, of van sijne Heiligen, of tot vermaekinge van den volcke, die moesten niet gespeelt werden, ten zij dat die eerst gevisiteert waeren, by de principalen pastoor, officier, oft wet van der plaetsen.

Werner Waterschoot schrijft daar over in zijn boek ‘Schouwende fantasye’ het volgende:
Over het succes van al deze verbodsbepalingen mag men zich terecht vragen stellen. Ik bekijk even de werkzaamheid van inquisiteur **Titelmans**, die sinds 1545 bevoegd was voor het graafschap Vlaanderen, Rijsel en het Doornikse. Omstreeks 1545 werd te **Wormhoudt** aan de IJzer een spel van zinne opgevoerd dat door het hof te Brussel als uitgesproken ketters bestempeld werd. De auteur was Jan van Mussem, leraar aan de Latijnse school, bekend grammaticus en retoricus, en factor van de rederijkderskamer ‘De Communicanten’.
Dank zij het mild getuigenis van zijn pastoor kon hij op bepaalde beloften naar huis.
In 1556 werd te Dranouter een ketters spel in beslag genomen dat daar in juli vertoond was.

In 1561 bekende een Ieperse schoolmeester dat één van zijn leerlingen ‘een pampieren geschreven bouck’ bezat ‘ vul spelen van sinne, refereinen ende baladen in de welke diversche passagien stonden vul dwalyngghen ende heresien, merckelick een spel van sinnen by den selven placcaete by expressen verboden.’
Een Ieperse rederijker speelde het spel minder bedekt. Die hing publiekelijk een refrein op de stok – ‘schaemen moeten zy die hen die beilden dienen’.

In **1564** organiseerde de kamer De Kersouwe te **Oudenaarde** een feest. Aanwezig waren daar: Kortrijk, Tielt, **Poperinge**, Roeselare, Dienze, Brussel, Leupegem en Ronse. Het geheel werd als schandaleus ervaren door de inquisiteur, de tekst van Kortrijk was al van te voren suspect bevonden en het spel uit Ronse was ook verdacht, zodat de rollen naderhand opgevraagd werden.

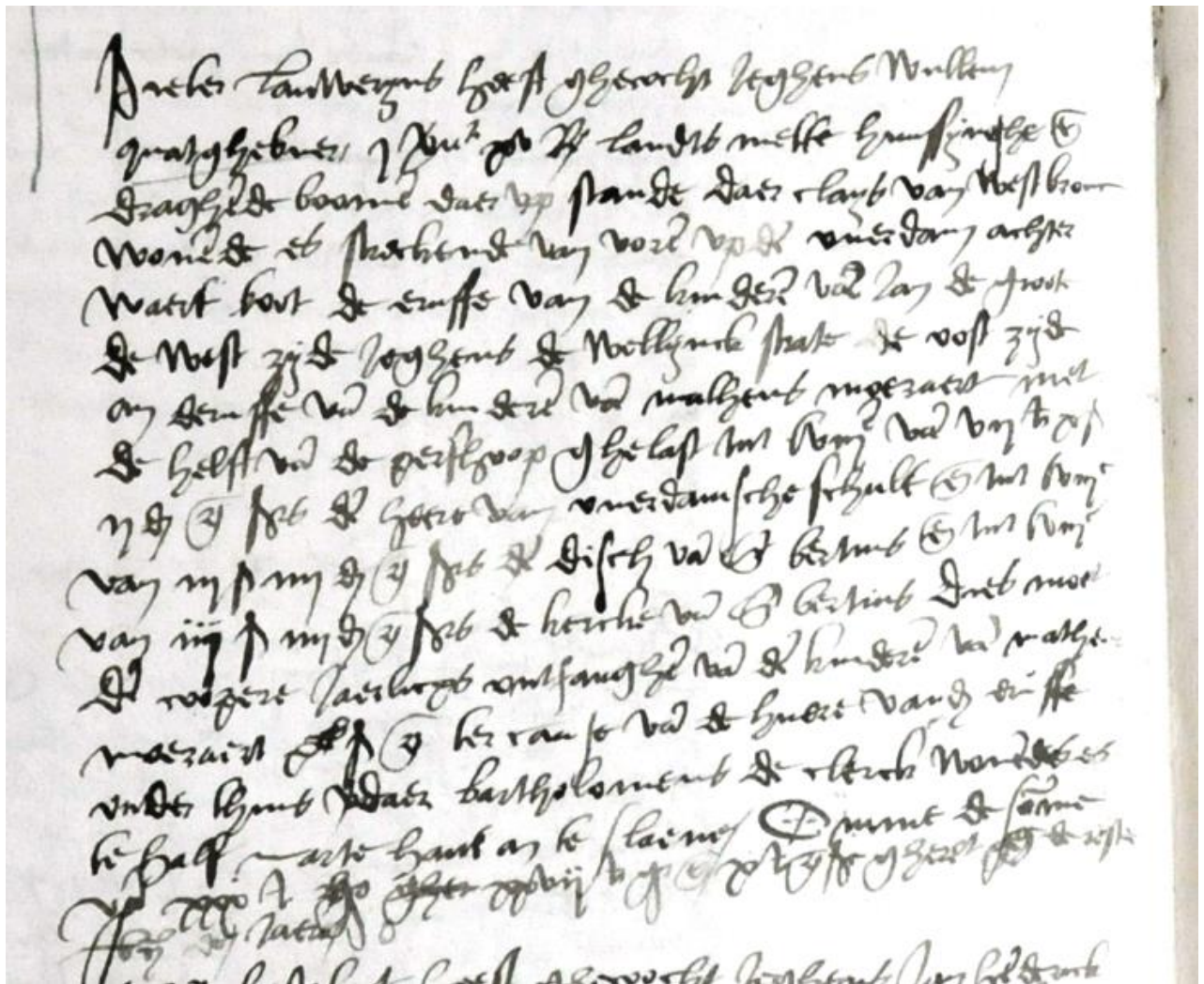
Poperinge had op dat moment zeker 3 rederijderskamers, de **oude Sint Barbarakamer of de Roysche Barbaristen, de Cruusbroeders Lichtgeladen en de Langhoirs Victorinen**. *Dat ook zij bedrijvig waren blijkt onder andere uit een besluit van de 11de oktober 1561 waarbij de stad 'zilveren pryzen ter weirde van 128 oncen' betaalde om zodoende een gilden een rethorieke wedstrijd te laten organiseren. En dat niet alleen:*

Daerby zal de zelve stede gheven alle de present wynen ofte schynckwynen die de overcommende gheselschepen ghepresenteert werden 't heurlieden discretie ende van reste van alle coste ordinaire ofte extraordinare daertoe staende, nemen de ghildebroeders van de grote **rethorieke** deser stede 't heuren laste ende zonder kosten van de stede mits dat zy ghildebroeders daervoren zullen moghen heffen van de kerckmeesters van de St. Janskerk 7 ponden groote, ende voorts zulcke gratuiteyten zij van de backers, brauwers, vleeschouwers ende andere neringhen zullen connen ghewillichlick vercryghen.

Libbrecht schrijft in zijn artikel 'De reformatie in het Ieperse inde 16de eeuw' dat in juni 1560 **Christiaen de Queekere**, lakenondernemer en **Jacob Dieusart**, chirurgijn, beiden uit Nieuwkerke en **Naentkin Salome**, vervolgd werden door de inquisiteur, gevangen genomen en terechtgesteld.

Op de 4de november 1560 was het de beurt aan **Jan Herwijn** een brouwerknecht uit Hondschote. De 29ste november 1560 werden **Pieter Annoot** uit Belle en **Daniël Gallant** uit Steenwerck terechtgesteld. Op 23 december 1560 was het dan de beurt aan **Jan Creus**.

29 januari 1560 – Pieter Lauweryns koopt van Wullem Quatghebuer - SAP 364 - Folio 131 verso

Pieter Lauweryns heeft ghecocht jehens Wullem Quatghebuer

1 vierndeel xv roeden landts metten huussynge ende draghende boomen daer up stande -
daer **Clays van Westbrouc** wonende es -

streckende van vooren up **de Overdam** -

achterwaert tot de ervffe van de kinderen van Jan de Groote - de westzyde jehens de

Wellynckstraete - de oostzyde an dervffe van de kinderen van Matheus Moeraert - met de
helft van **de pershoop** -

ghelast int tvijj de van vij pond x schele ij deniers parisis sjaers den heere van Overdamsche
schult -

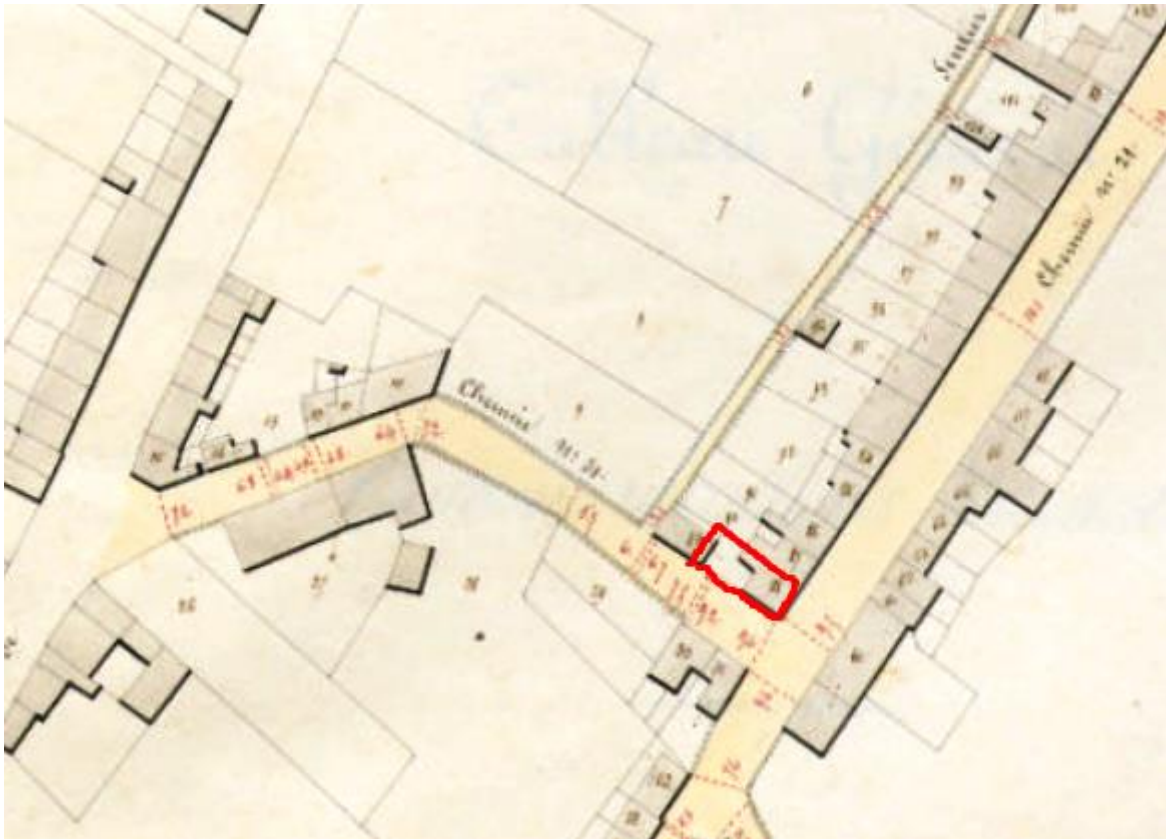
ende int tviiijde van iiij schele iiij deniers parisis sjaers de disch van Sint Bertins -

ende int tviiijde van iiij schele iij deniers parisis sjaers de kercke van Sint Bertins -

dies moet de coopere jaerlicx ontfanghen van de kinderen van Matheus Moeraert x schele
parisis ter cause van de huere van de ervffe onder thuus daer Bartholomeus de Clerck
woenende es -

te half marte hant an te slaene

Omme de somme van xxx pond grooten xxvij schele grooten ende x pond parisis gheret ghelt
- de reste by een jaere

12 februari 1560 – SAP 364 - Folio 135

Achtervolgende zeeker wettelicke afsinninghe vercreghen by **Cristiaen Marraviael** op de huusvrauwe van **Heindrick Gyselbrecht** voor de ghemeene wet der stede van Poperinghe ter camere
ende naerdien de voornoemde huusvrauwe van Heinderick voorseid huer catheelloos ghezwooren ende ghekendt heift -
zoo heift den voornoemde Mariavael heerlick ter hauchde te coopen ghestelt met drie sondach halleghebooden van ghenachte te ghenachte -
bernende naer elck ghebodt een kersse ende inde zelve gheboden verclaert ende ghespecificieert dach, huere ende platse waermen de kersse daerof zoude doen bernen ende een overslach gheven -
te weeten omme huus - erfve ende catheelen staende in **de Leverstraete** daer de voornoemde huusvrauwe van Heinderick nu woont
Item noch een huus inde zelve straete andt zelve huus - streckende beede achterwaert totter scipvaert
Item noch een huus erfve ende catheelen staende op de Casselstraete daer Lauwers Puendt nu woont
Noch een hommelhoof liggende op den Werfstraete tusschen twee stratken dat de weduwe van Jacob May in hueren heift
Item **noch een hommlhoof** op den voornoemde Werf van westen Aernoudt Borry dat Bertelmeus de Baerdemaeker in hueren heeft
Item noch vy ghemeten landts ofte daer ontrent liggende in de Helhouck dat Jan Ganseman in hueren heeft
Noch onderhaeft ghemet lants ofe daer ontrent liggende inden Schoudemonthouck dat Trystram Doen in hueren heift

Item noch vier linden lants ligghende in den Lissenthouck dat Adriaen de Groote in hueren heift

Noch vyf vierendeel lants ofte daer ontrent ligghende inden Oosthouck daer Lauwick vande Coppe in hueren heift metgaders alle de huushueren ende lants pachten van den jaere xvc lvij tich omme daer op te recouvreren de somme van xiiij pond xvj schele xj deniers grooten ende xvij deniers parisis metgaders de wettelicke costen

ende diesen voorghenomde parcheelen van ervfe ende catheelen zyn ghebleven metten experieren van den derden ende laste kerssen **Trystram Mariavael** voor de somme van xv pond xvj schel xj deniers grooten -

Aldus ghedaen by Nicolays van Langhemerssche als heere ende bailliu - meester Willem Trystram ende Gayfer Wyts als wetschepens

den xxvij en in lauwe xvc lvij tich

Toorconde my

Ghealmp t vorts over ervffe it jaer xvc lix den xij dach van sprockelle

Deze keringhe waes ghedaen by Ghelein Ghyselbrecht den 21 in maerte 1559 - present sceepen te bancke ende Ghelein Wyts

8 maart 1560 – Het beledigen van de officieren – SAP 467 - Resoluties A – folio 89 recto

In Poperinge rees er blijkbaar een probleem. Men beledigde de rechters en de officieren en daarom kwam er deze resolutie:

Es gheordonneert ende verboden eenyghelick, wye hy sy,
eenige justicieren ofte officieren van hoe cleene officie het zy,
vanden minsten totten meesten,

ter cause van de zelve heurlieder officie ende excersitie van dien
eenighsins **te injurieren** (*injurie = belediging*) **met woorden ofte werken**

up de boete van tweemaal 60 schellen parisis ende arbitrairlick ghecorrigeert te zyne naer de ghelegenthede van 't faicte ter discretie van de weth. int overtuyghen vande welcke injurie de gheinjurieerde officier ghelooft wert by zynen eede. Ende injurie geschiedende by onghelhoede kinderen, zal men de boete verhaelen up vaders ende moeders, blyvende de zelve niet min ter voorseyde arbitraire correctie.

8 juni 1560 – Steven Beugrant koopt van Gillis Pieren - SAP 364 - Folio 155

Steven Beugrant heeft ghecochty jehghens **Gillis Pieren** als vocht van **Genevieviefe ende Fransinxke Beugrant** by consente van schepenen

trechte vierde van den huuse - ervfe ende catheelen staende op de **Casselstrate** daer de wedewe van Victor Basen nu woent -

met gaders tvierde int hommelhof achter an streckende tot op de Werf -

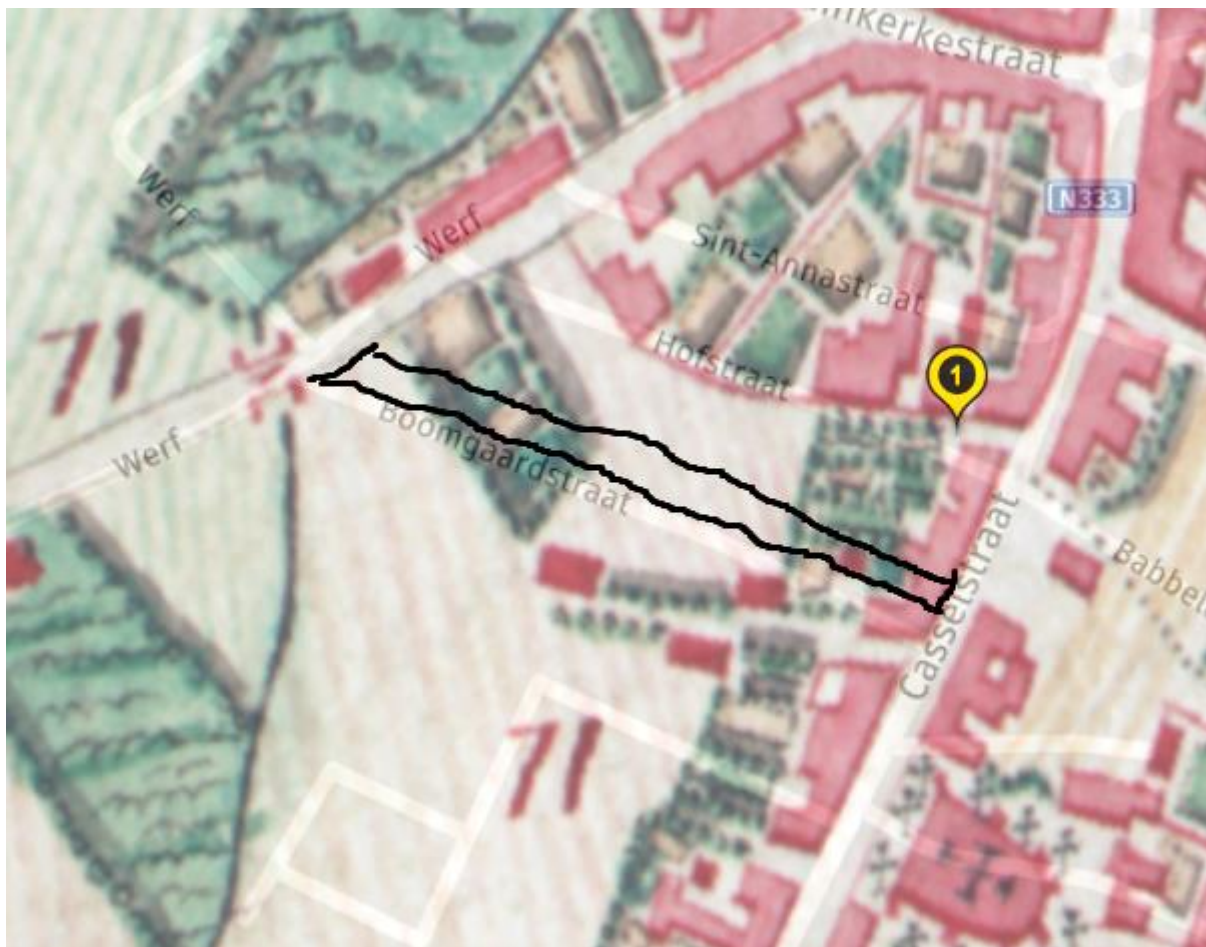
metter zuutzyde jehghens '**t Bogaertstratken** -ghelast tgheheele goet in iij schele parisis sjaers de kercke van Sint Jans ende x schele parisis sjaers tgasthuus

ende j schel vj deniers parisis den heere

ende dat omme de somme van xlvi pond grooten den hoop

Ghealmp over ervfe int jaer xvc x den 8 dach van hoymant

K. De Scottere

15 juni 1560 – Caerle Rutsaert koopt van Clays de Vinck - SAP 364 - Folio 156 verso

Caerle Rutsaert heeft ghecocht jeghens **Clays de Vinck**

1/2 ghemet 1/2 vierendeel lants liggende in **den Hypshouck**

mitgaders alle de opgaende boemen ende **de pershoop** - stande up de vorseide gront - streckende zuut ende noort - tzuutende up de hoofstede van Cristiaen Platevoet - de westzyde ant lant vande kinderen van Jan Vanten - de oostzyde ant lant van Ghelien Voeghelen - ghelast zyn avenant in xij ghemeten in ix schele parisiss sjaers ende xij roeden vj bunder evene sjaers den heere

omme de somme van xvj pond grooten den hoop

te betalene viij pont grooten gheret ende de reste te midwintere xvc lx -

Ghelampt vorts ove ervffe den xv dach van hoymant 1560

29 juni 1560 – Jeanken May koopt van Jan Lissen - SAP 364 - Folio 158

Jaenken Mays de weudewue van **Cristiaen Stassen filius Andries** heeft ghecocht jeghens **Jan Lissen**

alst blickt by zeker letteren van procuratie special - irrevocable ghepassert voer borghmeesters ende scepenen van de steede van Sint Winnochberghen -

gheseghelt met de seghel van saeken der vornoemde steede in groene wasse vuthanghende ghepassert de xx van hoymant xvc lx ende ghetekent up de remploy Uphooghe

Een behuuse hoofstede, ervffe ende catehelen - mortelvast - wertelvast ende cavelfast -

ghereserveert **een hommeltete** ende ander houten ghevelt liggende ende noch twee droeghe boemen die noch staen - liggende in **de Eeckhouck** –

groot van lande xvc ghemeten iij vierendeel ofte daer ontrent daer Pieter Waels ooverleet in de eWteuwestrate - eerst vier ghemeten een viernedeel xij roeden lants ter hoofsteede - streckende metter oostzyde ant lant van Cristiaen Stassen ende Jan Pilgherem - de zuutzide tnaervolghende lant - de westzyde ant lant van Gillis Looten - tnoortende up de Wateuwestrate

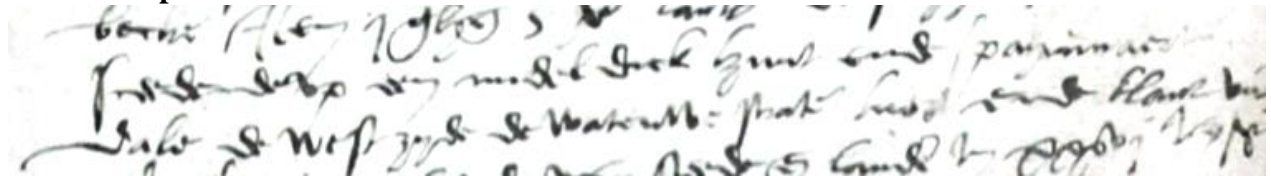
Item iij ghemeten j lynne xlix roeden lants van oosten tlant van Jan Pilgherem - de zuutzide ant lant van de kinderen van heer Colaert Tollet ende Jackemyne Verdoenes - de westzyde ant lant van de kinderen van Adriaen van Simpol - de nortzyde an de vornoemde steede ende an tlant van Henderyck Levers

Item j ghemet streckende metter oostzyde ant lant van Ghelein Bultel - de zuutzde ant lant van de aldinghen van Jacop de Hont - tnortende up de Wateuwestraete

Item 1 1/2 ghemet vij roeden latns metter oostzyde ant lant van de aldinghen van Dierick vander Doene ende heer Colaert Tollet - tzuutende up de strate - de westzyde ant lant van Coerneles vander Doene - tnortende up de becke

Item iij ghemeten lants doostzyde ant lant van Coerneles vander Doene - de zuutzide up de straete - de westzyde Willem Bart - tnortende in de becke

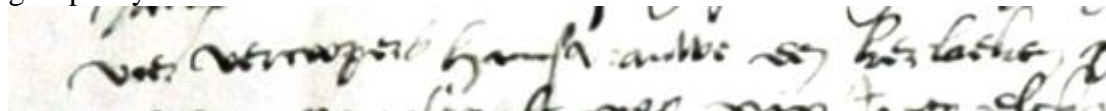
Item j ghemet 1/2 vierendeel lants - doostzyde Jacop loodyck - sceedende up een middeldick - tzuutende **Spanainaers Dale** –

de westzyde de Wateuwestrate - tnortende tlant van de disch -

ghelast de voornoemde steede ende landen in xxxvj pond parisis sjaers losrente de pennynck xvj - Ghelein Moeraert

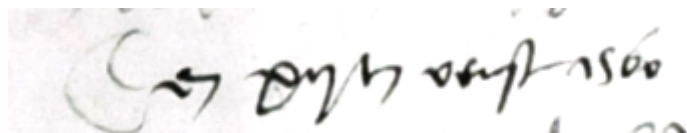
ende noch lx pond grooten gheldende in prynsepael Jacop Becke mits iij pond parissi te godspennynck-

voer vercoopers huusvrauwe een kerlaeken -

xvij pond parisis ende van prynsepale coop xix pond grooten elck ghemet - tende roede tende ghelde - gheret ghelt

Ghealmp t vorts over ervffe den xxix dach van hoymant xvc lix

Den xij in oeust 1560

18 juli 1560 – Reglement op de brouwers en hun bier – SAP 467 - Resoluties A

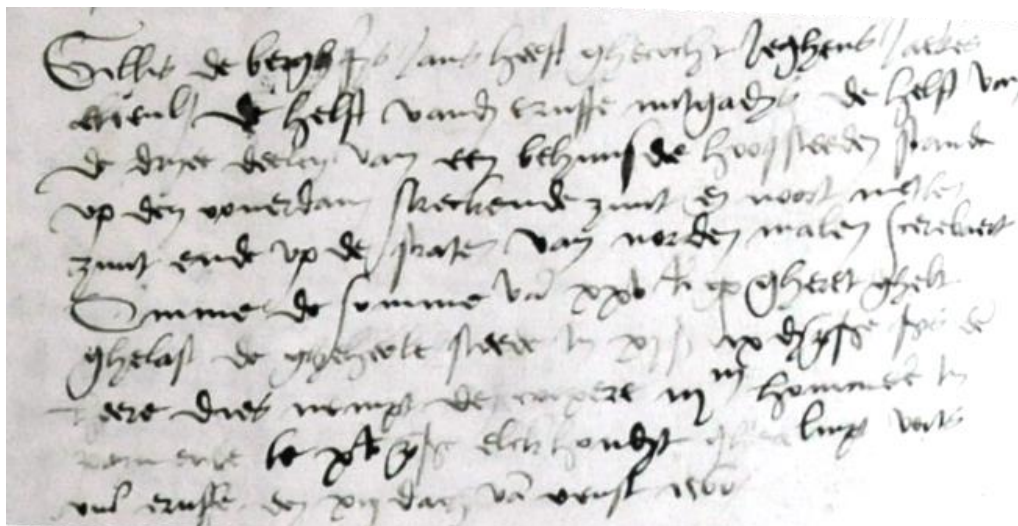
Gheordonneerd ende ghestatueerd by wetten ende raden dat voordan gheen brauwere zal moghen zyn gebrauwen bier vercoopen binnen dezer stede omme ghesleten tzyne ten tappe hooghere oft dierder dan drie ponden parisis elcke tonne up de boete van drie ponden parisis van elcke tonne

Actum den xijste july 1560

Verboden oock allen taverniers die vercoopen eenich inlandsch bier
hoogher oft dierder dan xx deniers parisis den stoop op de boete van iij pond parisis –
noch oock eenigh bier te ontsegghen op de selve boete – eodem

12 augustus 1560 – Gillis de Bergh koopt van Jaeks Elleiul - SAP 364 - Folio 158 verso

Gillis de Bergh filius Jans heeft ghecocht jehens **Jaekes Elleiul**
de helft vanden ervffe mitgaders de helft van de drye deelen van eenbehuusde hoofsteede
stande up **den Ooverdam** - streckende zuut ende noort - metter zuutende up de straete -
van norden Malen Scerebaert
omme de somme van xxv pond grooten gheret ghelt
Ghelast de gheheele steede in xj schele ix deniers parisis sjaers den heere -
dies nempt de cooper iij m – 3000 - hommele in payemente te xv parisis elck hondert
Ghealmp t vort over ervffe den xij dach van oeust 1560

A photograph of a handwritten Dutch deed of sale from 1560. The text is written in a cursive script and matches the typed transcription provided in the adjacent block. It details the purchase of a property by Gillis de Bergh from Jaekes Elleiul, mentioning a street named 'den Ooverdam' and a sum of 25 pounds.

23 september 1560 – Arnout Borry koopt van Colyne vande Waele - SAP 364 - Folio 161 verso

Arnout Borry als vramvoeght van de twee outste kinderen van **Jan Baert** heeft ghecocht
jehens **Colyne d weudeuwe van Ghelein vande Waele**
mitgaeders **Steven Caenen** als voeght van de kinderen van Ghelein van de Vaele
ij linnen preter iij roeden lants liggende up de **Casselstraet** - ervfe end catheelen met alle de
hommelpersen -
steeckende oost ende west - metten oosthende up de straet - twestende an de mersch van
Ghelein vande Walle - de zuutzijde de weudeuwe vorseit - de nortzijde de kinderen van Jan
Baert
Omme de somme van lij pond grooten s schele grooten de twee linnen - tende mate tende
ghelde - gheret ghelt
Ghealmp t vorts over ervffe den xxij in septembre 1560

25 september 1560 – Spelen verboden gedurende de hoogmis en het sermoen – resoluties

Gheordonneert by baillu, schepenen ende keurheers ende ghestatueerd dat voordan hem niemand en vervoordere, 't zy oud ofte jonck, **te caetsen, bollen, schieten, ceuten** ofte eenigh ander spel te doene, sanghereert doen ofte voor te stellen op marcte, straeten ofte heiligh daeghen, voor de hoogmisse mitsgaeders bin de zelve hoogmisse ende sermoen, up de boete van 20 schelle parsiis van elcken persooene ende telcken reyse dat de contrarie ghedaen werd, off andere arbitraire correctie op deghene die tzelve versmaedende, insolvent bevonden worden.

Actum den 25 september 1560

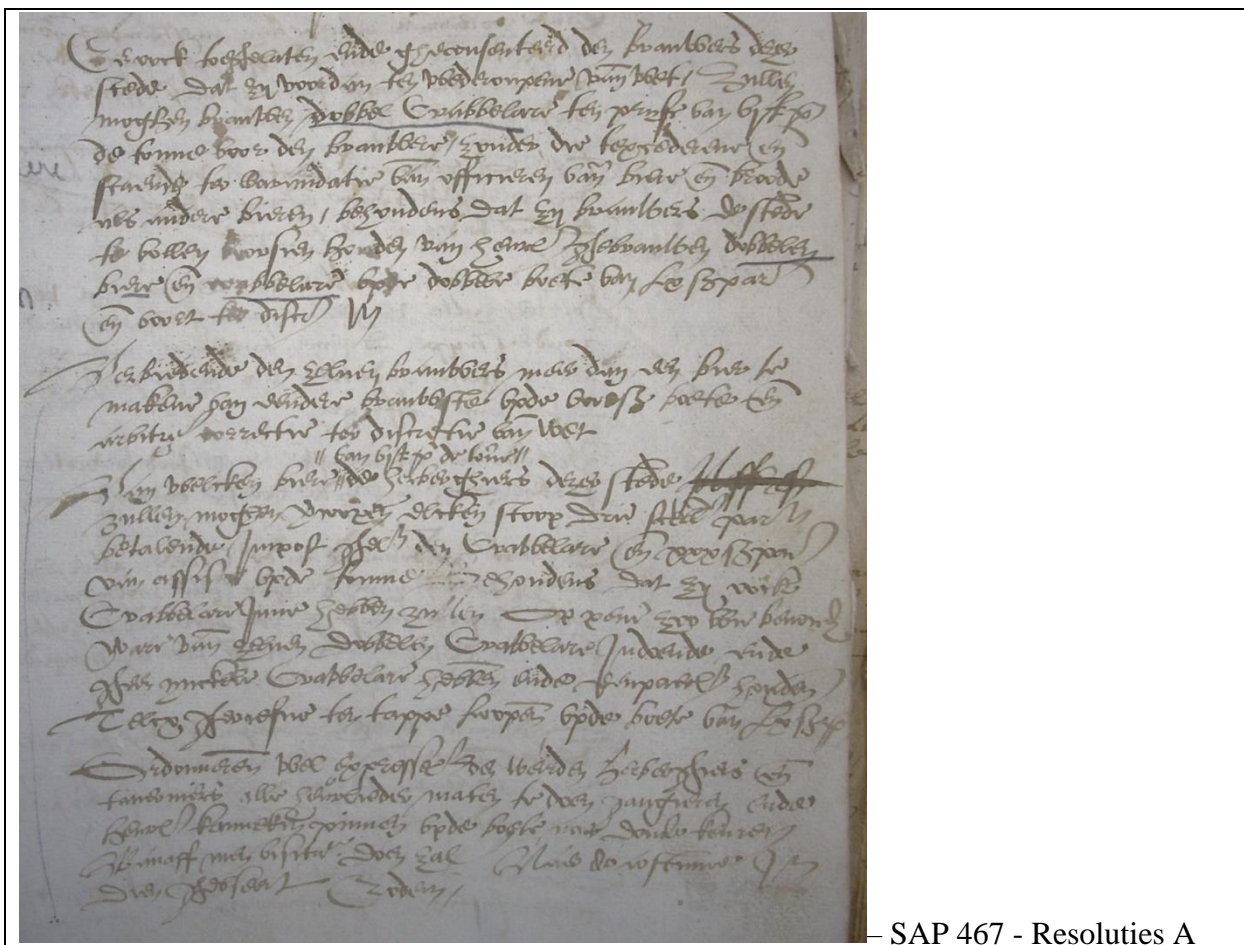

Wat kaatsen en bollen is, is ons nog altijd duidelijk, maar wat schieten en ceuten is, is mij een vraagteken.

Bolspelende boeren, een schilderij van David Teniers de Jonge (1610-1690)

'Ceuten' of 'keuten' zou volgens WNT te maken hebben met 'koten' en zou dus een spel zijn waarbij een 'kot' te maken

heeft. Misschien is zo'n 'kot' wel een hinkelpark en is dit dan een 'hinkelspel'?

Hier vinden we toch wel een eigenaardig besluit:

Gheordoneerd dat men voortan alle **de crabbelare** waranderen zal **voor de deuren** vande tappers ofte taverniers ende nyet in de brauweryen,

voor welcke warandatie den brauwer betalen zal zyne verdrinck iij schel parisis ende den tappers zes penninghen parisis van elcke tonne, wanaff de cnape vande officieren hebben zal ij schele parisis ende dofficieren de reste – Eodem - Verboden andermael eenigh inlandsch bier te vercoopen oft oock te coopen, ten tappe, meer oft minder dan xx schele parisis van elcke stoope op de boete van lx schele parisis tzy coopere ofte vercooper ende daerboven den tappere ofte vercooper xv daghen zyn nering te verliesen - Actum eodem

Gheordonneerd ende ghestatueerd dat de brauwers voordan, hemlieden ghesteken bieren zullen moghen doen vercoopen, ten pryse dat die ghestelt werden byde officieren in keurbroeders huusen etc. daervoor bequaeme zynde

als daer men gewone es **cleenbier oft dubbel bier** te trecken in kannen ofte anders, gheen herberghen zynde ende daer te voren gheen ander bier in en es oft oock datter gheen ander inghedane en werd voor ander omme tzelve ghesteken bier vuyt ghevent wierd an yghelicke diet begheren zal ter gesteken pryse

zonder dat men nyemand dat ontzegghen mach oft buyten de stede voeren noch oock in onghereede oft onbequaeme plaetsen legghen

elck point by de boete van iij pond parisis ende arbitrairelicke correctie ter discretie vande wet actum by wetten ende raden den xxvde in sporcle lx (1561)

Tekening van Carel van Mander

Es oock toegelaten ende gheconsenteeerd de brauwers deser stede dat zy voordan ten wedercompense van de wet,

zullen moghen brauwen **dobbel crabbelare** ten pryse van vi pond parisis de tonne voor den brauwer, zonder die t'excederen ende staende ter warandatie vande officieren vande biere ende broode als andere bieren,

behoudens dat zy brauwers de stede te vollen voorsien houden van hemlieden ghebrauwen dobbelen bier ende crabbelaere bier, **dobbel knol** van lx schele parisis ende voorts ter discretie.

Verbiedende den zelven brauwers meer dan één bier te maken van eender brauwste byde voorschreven boete ende arbitraire correctie ter discretie van de wet

Van welcken bier van vi pond parisis de tonne, de herberghiers deser stede zullen moghen vercoopen elcken stoop drie schelle parisis betalende impost ghelicke den crabbelaere ende xxx pond parisis van assisse op de tonne behoudens dat zy oock crabbelaere inne hebben zullen

op pene zoo wie bevonden ware vande zelven dobbelen crabbelare in doende ende gheen ynckele crabbelaere hebbende ende comparelick houdende t'eclx gheriefve ter tappe vercoopende op de boete van lx pond parisis

Ordonneerende wel expresselick de weerden, herbergheirs ende taverniers alle hemlieden maten te doen gangieren ende hemlieden **kanneken pinnen**.

Op de boete naer doude keuren wanaff men visitatie doen zal naer de costume in dien ghesteert
Eodem

De onderstaande mini-woordenboek van het bier is gehaald uit de site: 'De schatkamer van de nederlandse taal'.

Crabbelare: Benaming van eene soort van zwaar bier. Misschien is het woord genoemd naar eene zekere munt, die denzelfden naam droeg en die bij *Kil.* gelijkgesteld wordt met schrickelbergher, d. i. een silbergroschen of ongeveer vier stuivers. Doch mogelijk is de naamsgelijkheid slechts toevallig. Over den oorsprong der benaming of benamingen is niets met zekerheid te zeggen.

Cleenbier: tafelbier

Dobbel bier: zwaar bier

Knolbier: Benaming van eene soort van *bier*; *dunnebier*. *Kil.* knol, knolle. Bij hem komt ook als verouderd voor het bnw. *knol*, in de bet. *dronken*: “*vet. ebrius cerevisia*”; knollen. De oorsprong der benaming is niet met zekerheid bekend. Misschien heeft het woord oorspronkelijk de beteekenis gehad van *slecht bier*, *dun bier* (vgl. Grimm 5, 1467, 10), en is het te vergelijken met de uitdr. *een knol van een paard*, en *een knul van een vent*, welke beide vormen *knol* en *knul* in oorsprong één zijn.

Indien deze voorstelling juist is, is het woord eigenlijk één met het volgende Art. *Knol* is nog heden in het Vlaams bekend in de beteekenis *klein bier*; zie Schuermans 266, die er bijvoegt: “*Knol of snol* is, over 't algemeen, iets wat geene of weinig waarde heeft, b. v. een slecht

paard, een snul of sukkelaar.”

Kanneken pinnen: Van maten en kannen. Daarin een pin of uitsteeksel aanbrenge, om aan te wijzen hoe ver deze gevuld moet worden om den juisten inhoud te hebben.

*Peter Aertsen –
1560*

Testament Rhetoricael van Eduard de Dene

Weerdinneken ontsteict ons een vul vat
en brynght ons goe Pottaige
dat eerste bier was veel te plat
ten hadde gheen Couraidge
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat.

Wy hebben een durstich keelgat
ten mach gheen drooghe fouraidge
dus drynck wy daeglicx tbusken zat
in bachus hermitaige
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat.

De minste tueghe een claverblat
Alsoo es ons vsaige
elck onser gaedert gheenen schat
dan tslichaems avantaige
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

Alst al ghepoyt es moe en mat
gheworden pouver paidge
naer thuseken metten cruce dat
word dan ons pilgrimaidge
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

Wy hebbens beter eens ghehad
vraulicke personnaidge
brynght ons van daer de cat vp zat
schoon amoureux visaige
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

Zo langhe dat wy hebben wat
van spaeren speelwy schuvaidge
wy zitten eecke plancken glat
met sober habituaidge
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

Wie wast die laetst voor my bad
hier aan des tafels staidge
Ick brynght den laetsten dieder at
om winnen Bierbuucx gaidge
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

Zomtyds bezoucken wy venus bat
in een doncker passaidge
al wordwyr omme bachten nat
wy scoyen naer bruwaidge
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

Wy hebben hier gheen zeker stad
voor een vruecht veel quellaige
Laets vrolyck zyn/maer niet te brat
doende Bachus hommaidge
Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

Weerdinneken ontsteict ons een vul vat

en brynght ons goe Pottaige
Dat eerste bier was veel te plat
ten hadde gheen Couraidge

16 november 1560 – **De Zoutter en Titelmans** – SAP364 - Halmen folio 183

Pauwel Heindericx *schrijft over dit jaar:*

Ten jare **1560**, begon de ketterie in dit geweste onder de gemeente grooten vooruutganck te nemen, sonder dat hare aenclevers hun nochtans durfden openbaeren, uut vreesse van gestraft te worden volgens de placcaten: maer van desen tijdt af begonden sy bedectelick by nachte de beelden af te werpen die langst de wegen opgeregt waren of in cappellekens aen de boomen hingen.

De verbod om de rechters en de officieren te beledigen, en zeker het verbod om te spelen gedurende de hoogmis en het sermoen, wijzen alleszins op de vermindering van de 'eerbied' zowel voor de wereldlijke overheid als voor de geestelijken.

Sedert enige tijd verbleef Pieter Titelmans in Kortrijk maar hij kwam regelmatig naar Ieper en Poperinge om te onderzoeken of er hier een protestantse kerk groeide.

Roger Blondeau *schrijft hierover in zijn boek 'Geuzen in de Westhoek' het volgende:*

Pieter Titelmans die in Vlaanderen actief was als inquisiteur was een voornaam en krachtadig man. Hij was de zoon van een brouwersfamilie uit Hasselt, die te Leuven theologie had gestudeerd en aangesteld werd als deken van het Sint-Hermeskapittel te Ronse. Omdat hij als deken, in tegenstelling met vele confraters doortastend optrad tegen de aan zijn gezag onderworpen pastoors, die het inzake gedrag en geloofsleer niet zo nauw namen, werd hij door de hoofdinquisiteurs tot een van hun helpers verkozen.

In de eerste jaren na zijn aanstelling ondernam hij tal van observatietochten door Vlaanderen, maar toen ging blijken dat het epicentrum van de reformatiebeweging in het Westkwartier was gelegen, vestigde hij zich in 1559 te Kortrijk en verbleef hij zeer veel te Ieper, om van daaruit de ketterij in de hele omgeving aan te pakken. Hij zou ook de regentes regelmatig op de hoogte brengen van hetgene er in de Westhoek reilde en zeilde. Omdat hij echter spoedig onder de hervormden bekend was en iedereen dus op zijn hoede was voor Titelmans en zijn helpers, ontsnapte menigeen aan zijn greep. Hij moest weldra ervaren dat de nieuwgezinden er een soort inlichtingsnet op nahielden, dat in vlug tempo de bedreigde personen of gemeenschappen op de hoogte hield van zijn verplaatsingen of aanwezigheid.

Daarom moest Titelmans een strategie uitwerken van verrassingsacties en toeslaan wanneer men hem het minst verwachtte, in het holst van de nacht of bij storm en ontij als er zich niemand op straat waagde. Voor Titelmans waren geen inspanningen te veel – in de jaren zestig zou hij meer dan 140 dagen per jaar actief geweest zijn – al werkte hij vaak in zeer moeilijke omstandigheden.

Eén van de eerste slachtoffers van Titelmans was de onderpastoor van de Sint-Jansparochie; Gheleyn De Zoutter, die door Titelmans uit zijn priesterambt ontzet werd. En dat niet alleen, Titelmans legde ook beslag op zijn huis in de Ieperstraat 'De Gulden Valcke'. Zo blijkt toch uit de onderstaande akte die we tussen de 'halmen' vonden. (SAP 344 – Folio 183)

Achtervolghende zeker wettelicke afwinninghe vercreghen by **Jacob Haeghebaert** binnen zynne levende lyve voor cuerheren ten cuerghedinghe vande stede, huus, erfve ende catheelen staende op de **Yperstraete** ghe-naemt **De Gulden Valcke**, daer de weduwe van **Willem de Zoutter**, woonachtich es, tzelve huus wezende de ghestelicke tytel van d'heer **Gheleyn De Zoutter**

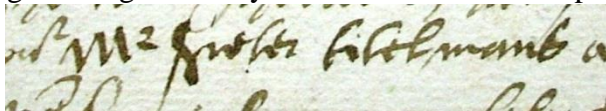
ende naerdien, dat cuerheren der stede van Poperinghe voornoemd huus, **Jacob Haghebaert** in handen ghewezen hebben omme daer op te recouvreren de somme van xij pond grootendie hem den voornoemde heer Ghelein schuldich was by vorme van appointemente, zoo ist dat de aeldynghen van den voornoemde Haghebaert, by consente vanden geestelicken –hoove heerlick ter hause te coopen ghestelt hebben, het voornoemde huus, erfve ende catheelen met drie sondach hallegebouden van ghenachte te ghenachte, bernende naer elck ghebodt een kersse, ten daghe, platse ende huere daer toe gheordonneert omme daer op te recouvreren de somme ende alle wettelicke costen alzoewel ghesupporteert byden voornoemde Jacob ten gheestelicken hoove als ten werdelicken ende dit voornoemde parceil es metten expireeren van den derde kersse overgheslegghen **Michiel Haghebaert** voor de somme van xvj pond grooten ende **Eloy de Backer** kendt hem boorghe voor de aeldynghen van **Jacob Haeghebaert**, voort bernende van de derde kersse warjegghen datter gheoppeert was by **Lauwys de Roode** als prockereur over de veduwa ende de aeldynghen van Pieter Vandevale aldus ghedaen by Nicolays van Langhemeerssche als heere ende ballliu, Gayfer Wyts ende Pieter Aernout als wetscheepene – actum den xvj de november 1560.

Gayfer Wyts

Ghealmpt voorts over erfve den x dach van marte xvc lx

Deze kerynghe was ghedaen by **Jacob van Cunnes** als procureur voor meester **Pieter**

Titelmans

alst blyckt by zeker letteren van procuratie special ende irrevocable ghepasseert voor schepenen der stede van Poperinghe ende ghekent by de aeldynghen van Jacob Haeghebaert den iijde in april 1560.

27 januari 1561 – Pieter van Burkes koopt van Lyncken van Peenen - SAP 364 - Folio 178 verso

Pieter van Burkes heeft ghecocht jehens **Lyncken de weduwe van Jan van Peenen** de helft van 1/2 ghemet preter iij roeden lants metten **vlackhuuse**¹ - ligghende metter zuutzide langhes **tkoestratken** ende de nortzyde Joes de Haene - metter westhende an de mersch van Jacop Floor - omme xx pond grooten gheret ghelt ende vj pnd paris is voer een hoofcleet ten laste vande blivere

Ghealmpt over ervffe den xxvij in lauwe xvc lx

In de marge

Deze keringhe was ghedaen by Joes de Haene den 6 in sporckelle xvc lx

te presentie van sceepen te bancke - Beike - Goestene - Baelde ende ander - ghekent

10 februari 1561 – Caerle de Scottere koopt van Steven Beugrant - SAP 364 - Folio 180 verso

Caerle de Scottere heift gheocht jehens **Steven Beugrant ende Jaenken** zyn huusvrauwe tvierde van een behuude hoofsteede, ervffe ende catheelen stande up de **Casselstrate** - daer de weduwe van Victor Basen nu woont

mitgaders tvierde int hommelhoof achter an streckende toot up de Wervf -

metter zuutzide jehens **tBoegaertstratken** - ghelast tgheheele goet in iij schele paris is sjaers de kercke van Sint Jans ende x schele paris is sjaers tgasthuus –

j schele vj deniers sjaers den heere

Noch tvijde van den ervffe ende txijde deel int bilveven van **Ghelein Lauwyck** –

mitgaders terde van de catheelen van de twee hussen stande up **den Ooverdam** -

streckende de zelve ervffe van vooren ter strate - achterwaert toot de beike -

de zuutzide ant de hofstede van Bartholomeus de Baerdemakeree - de nortzyde an dervffe van de steede -

ghelast de gheheele steede in de helft van iij pond ix schele iij deniers paris is sjaers den heere van Overdamsche schult

Omme lxx pond grooten ghereet ghelt

Ghealmpt vorts over erffe den x in sporckelle lx

25 Februari 1560 – n.s. 1561 – Gesteken bier - Resoluties A – Folio 92

Gheordonneerd ende ghestatueerd dat de brauwiers voordan heurlieden **ghesteken bieren** zullen moghen doen vercoopen ten prysen dat die ghestelt werden byden officieren in keurbroeders huusen, ende er beyname zynde als daermen gewone es cleen bier oft dobbel bier te trecken in kannen;

oft andere gheen herberghe zijnde ende daer te voren gheen ander bier in en es

oft oock datter gheen ander inghedane en werd voor ander stond

¹ Vlackhuis : WNT: De kleigrond werd door de groote menschen als deeg voor steenen bewerkt, in houten vormen gelegd, en de kinderen moesten deze voorzichtig gaan uitschuiven op de "dennen", waar zij te drogen lagen; daarna ze in het "vlakhuis" — een langs alle kanten open, overdekt stel — dragen, waar de vochtigheid er uittrok, LOVELING, *D.E.* 21 [1891].

tzelve ghesteken bier vuytghevent werd van yghelick diet begheren zal
ten gesteken pryse zonder datmen yemand dat ontzegghen mach oft

Folio 93

Buyten de stede vaeren noch oock in onghereede oft onbequame plaetsen legghen – elck
point up de boete van iij pond parisis ende arbitraire correcite ter discretie vande wet
Actum by wetten ende raden den xxvste in sporcle lx

Es oock toeghelaten ende gheconsenteerd den brauwers dezer stede dat zij voordan ten
wederroupen van de wet zullen moghen brauwen **dobbel crabbelare** ten pryse van vj pond
parisis de tonne voor den brauwer – zonder die texcederen ende staende ter warrandatie vande
officieren van de biere ende broode als andere bieren, - behoudens dat zy brauwers de stede te
vollen voorsien houden van huerlieden ghebrauwen dobbelen biere ende crabbelare op de
doble boete van lx schele parisis ende voort ter discretie van de wet.

Verbiedende den zelven brauwers meer dan een bier te maken van eender brauwste op de
voorseide boete ende arbitraire correctie ter discretie van de wet.

Van welcken bier van vi pond parisis de tonne – de herberghiers dezer stede zullen moghen
vervoopen elcken stoop drie schellingen parisis betalende impost ghelick den crabbelare
ende xxx schele parisis van assise op de tonne behoudens dat zy oock crabbelare inne hebben
zullen – op pene daerop wie bevonden ware vande zelven dobbelen crabbelare indoende ende
gheen wynckeke crabbelare hebbende ende ... *Darparels* houdende telcx gheriefve ter tappe
loopende op de boete van lx schele parisis

Ordonnerende wel expresselick de werden, herberghier ende taverniers alle heurlieden maten
te doen **gaugieren** ende heurlieden **kannekens pinnen** op de boete van doude keuren wanaff
men visite doen zal naer de costume in dien gheobseert – Eodem

10 maart 1561 – Jacop de Waeghemakere koopt van Frans Lebbe en Jaeckxken - SAP 364 - Folio 185 verso

Jacop de Waeghemakere filius Jans heeft ghecocht jehens **Franse Lebbe ende
Jaeckxken** zyn wyf

een huus - ervfe ende catheelen - wertelvast, naeghelvast stande up de Overdam

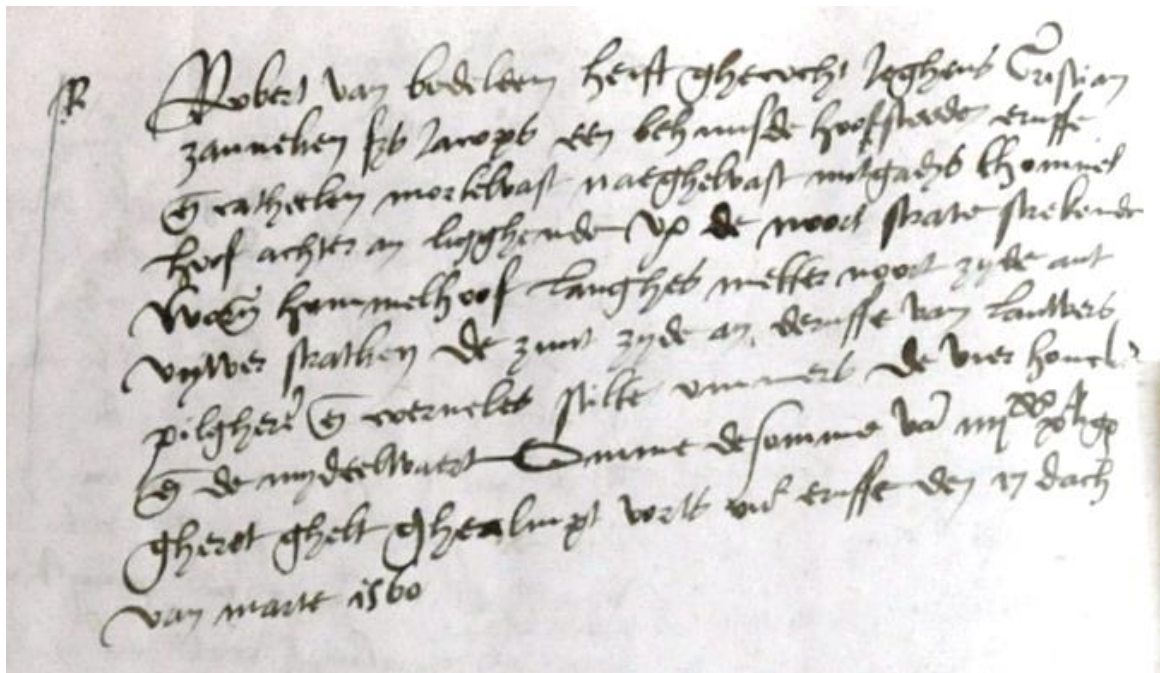
mitgaders de pershoop stande up de vornoemde ervffe - metter nortzyde Danel Caenen -
de westzyde Marcx de Mullenaere - metten nortwestzyde Jacop vorseit

Ghelast in xvj schele parisis sjaers int hoofmanscep van Mahieu Wemaere - van Overdamsche
schult

Omme xxxij pond grooten gheret ghelt mits een carolusghulden voer een hoofcleet ten laste
van de blievere

Ghealmp't vorts over ervffe den x dach van maerte xvc lx

17 maart 1561 – Hommelhof Noordstraat – Vyverstraatje - Halmen SAP 364 - Folio 187 verso

Robert van Bethелеem heeft ghecoocht jehens **Cristian Zanneken filius Jacops** een behuude hoofsteede, erffe ende cathelen, mortelvast, naeghelvast, mitgaders **thommelhoof achter an liggende op de Noortstrate** – streckende tvoornoemde hommelhoof langhes metter noortzyde ant **vyverstratken** – de zuutzide an derffe van Lauwers Pilgherem ende Coernelis Stilte – emmers de vier houcken ende de myddelwaert Omme de somme van iijxx pond grooten gheret ghelt Ghealmpt vorts over erffe den 17 dach van marte 1560

19 Mei 1561 – Hommelhof 'den Perdebilck' - Halmen

Robert van Bedelem

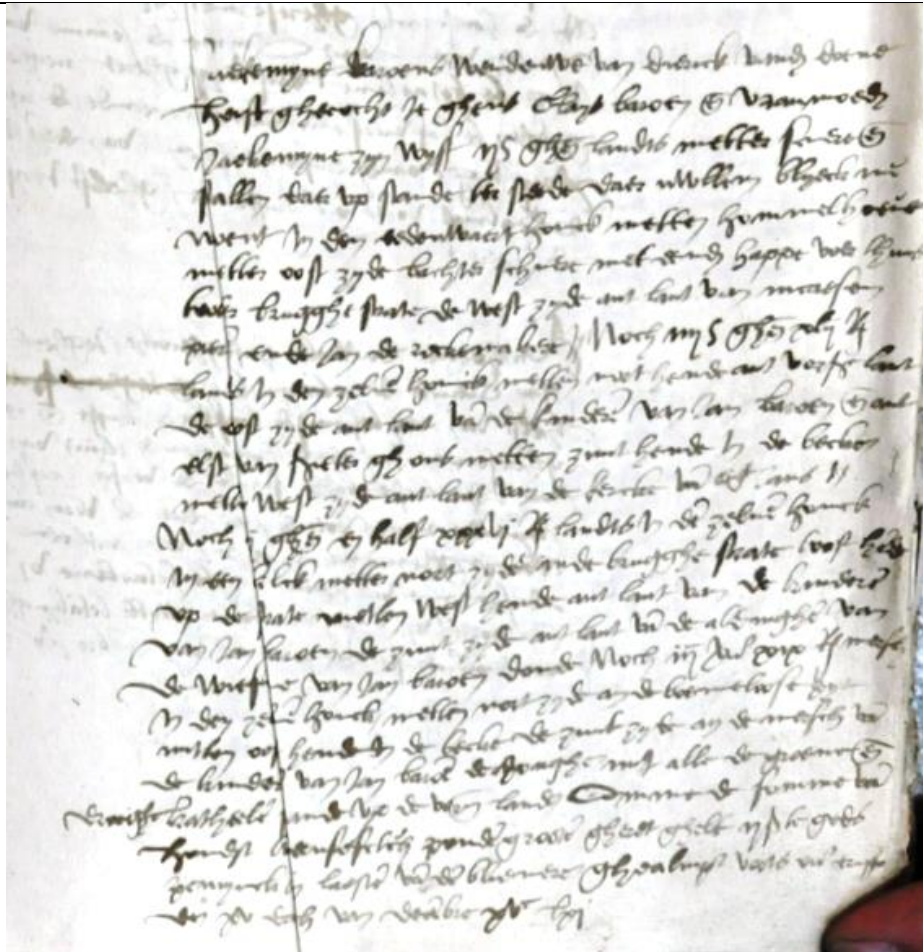
heift ghecocht jehens **Sander Floer ende Margritte** zyn wyf ij ghemete lants onder ghers lants ende hommelhoof liggende in den Scoedemont houck gheuaempt den **Perdebilck** van oosten Vincent de Roo, van norden in de beke, van westen thuus van Jan Nool – omme xxvij pond grooten ghereet ghelt – suuver goet voor suuver ghelt mits v pond parisis van lifcoope ende xx schele parisis voer een godspennyck ten lasten van de blivere ghealmpt over erve den xix in meye xvc lxi

17 november 1561 – Fransoys Trissensone koop van Maelen - SAP 364 - Folio 205 verso

Fransoys Trissensoene heift ghecocht jehens **Malene de weduwe van Maillart Schilwaert** ende jehens **Jan Adam** als voeght van de kinde van den vornoemde Maelen - by consente van sceepen – een behuude hoofstede - ervffe ende catheelen tande up **den Overdam** - groot van ervffen xvj roeden - de westzyde ende noorthende de ervffe van de weudeuwe van Jacop Beike ende de naervolghende ervffe - Ghelast in Overdamsche schult

Noch I roeden lants teenen hommelhoove - ligghende bachten de vornoemde steede - mitgaders de hommelpersen - de oost ende de westzyde an dervffe van Jacop Beike - tnorthende an dervffe van Jan Brant - tzuuthende toot de vryheyt van de bovel muer van Fransoys Adam - Ghelast als booven - Omme de somme van xlviij pond grooten sjaers waerof teerste jaer vallen sal te Lichtemesse xvc lxj

15 december 1561 – Jaekemyne Baroens koopt van Clays Baroens - SAP 364 - Folio 210

Jaekemyne Baroens weudeuwe van **Dierick vander Doene**

heift ghecocht jeghens **Clays Baroen ende Vranmoedt Jaekemyne** zyn wyff

ij 1/2 ghemet landts **metter scuere ende stallen** dar up stande ter steede daer **Wullem Blyck** nu woent

in **den Eedewaerthouck** metten hommelhoeve –

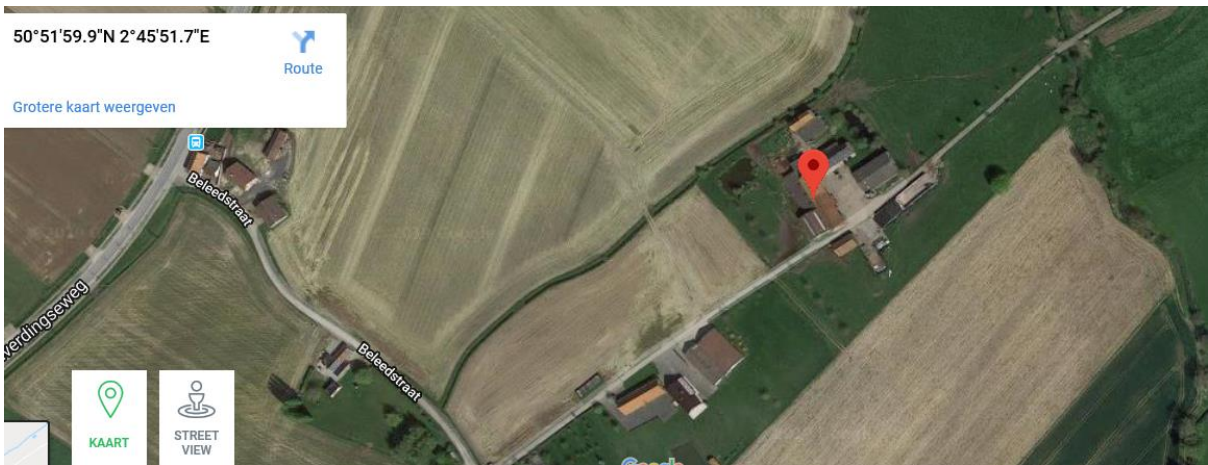
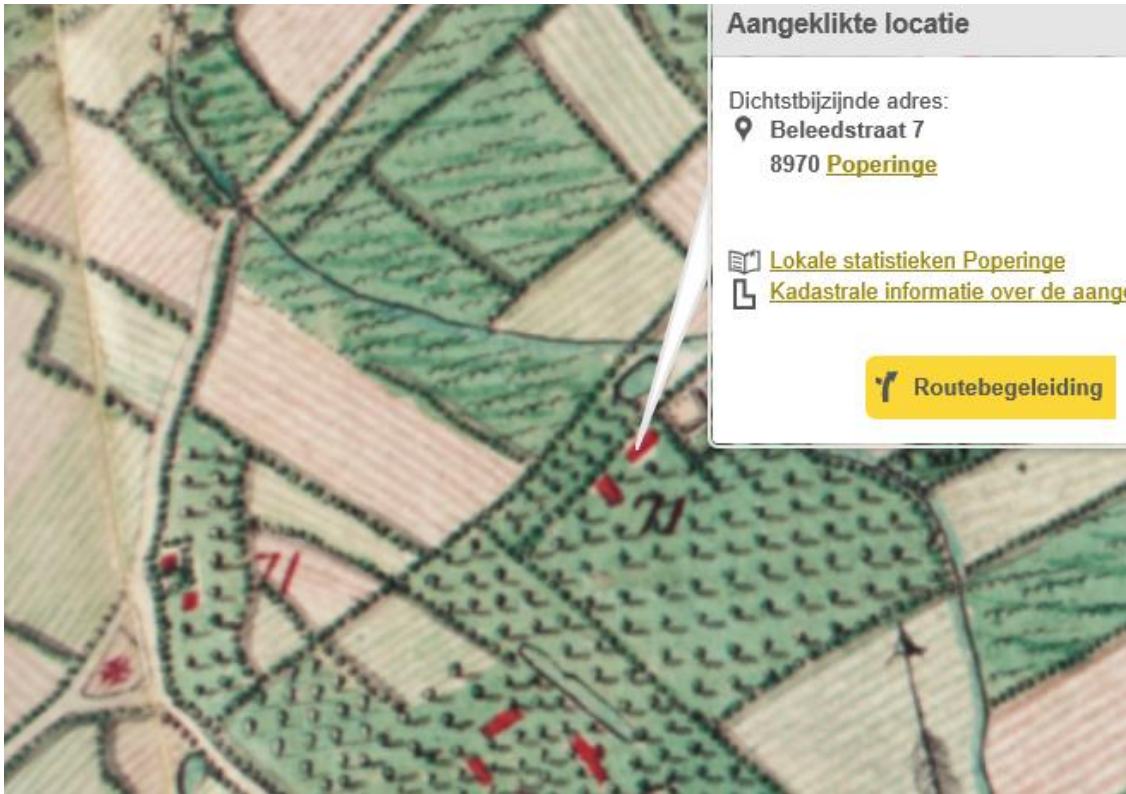
metter oostzyde bachter schure met eenen happe voer thuis - tooter **Brugghestrate** - de westzyde ant lant van **Nicaesen Pieren** ende **Jan de Reckemaekere**

Noch iij 1/2 ghemet xlij roeden lants in den zelven houck metten northende ant vorseide lant - de oostzyde ten lant van de kinderen van **Jan Baroen** ende ant elst van **Pieter Ghons-** metten zuuthende in de becke - metten westzyde ant lant van d kercke van **Sint Jans**

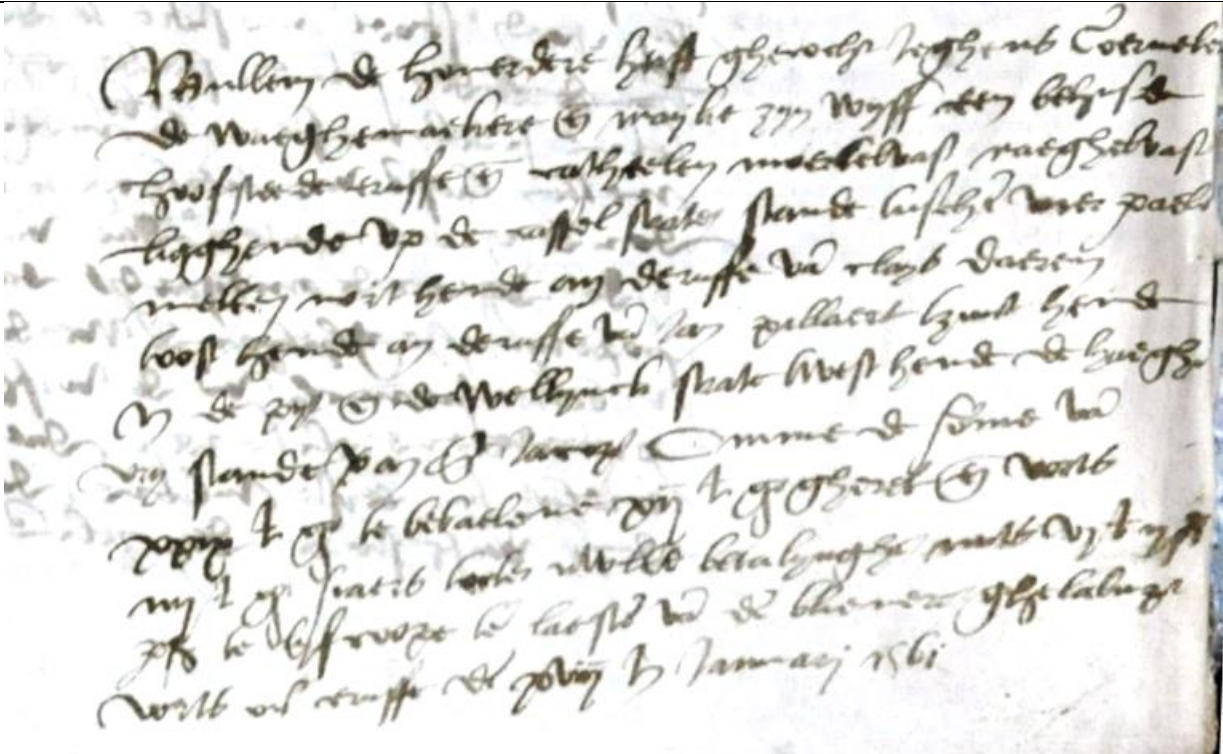
Noch ij ghemeten en half xxxvj roeden landts de zelven houck in een bilck metter nortzyde ande **Brugghestraete** - toosthende up de straete - metten westhende ant lant van de kinderen van **Jan Baroen** - de zuytzyde ant lant van de aldinghen van de wiefve van **Jan Baroen** doude

Noch iij vierendeel xix roeden mersch in den zelven houck metten nortzyde an de **Boemeloose Pyt** - metten oosthende de becke - de zuutzyde an de mersch van de kinderen van Jan Baroen de jonghe – met alle de groene ende droeghe katheelen stande up de vornoemde lande - Omme de somme van hondert tweensestich ponden grooten gheret ghelt ij schele te godspennynck ten laeste van de blivere Ghealmpt vorts voer ervffe den xv dach van decembre xvc lxj

18 januari 1562 – Wullem de Hoverdere koopt van Coerneles de Waeghemaekere en Mayke – Sint Jacobs – de Wellynckstraat SAP 364 - Folio 212

Wullem de Hoverdere heift ghecocht jehens **Coerneles de Waeghemaekere** ende **Mayke** zyn wyff

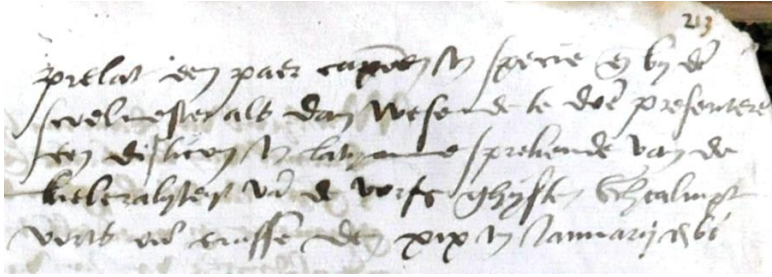
een behusde hoofsteede - ervffe ende cateheelen - moertelvast, naeghelvast ligghende up de **Casselstraete** –

stande tusschen vier paelen metten northende an dervffe van Jan Pillaert - tzuuthende in de pyt ende **de Wellynckstrate** - twesthende de haeghe - vry stande van **Sint Jacobs**

omme de somme van xxix pond grooten - te betaelene xij pond grooten gheret ende vors iiij pond grooten sjaers - tooter vulle betalynghe -

mits vj pond ij schele parisis te lyfcoope ten laeste van de blievere

Ghealmpvt vorts over ervffe en xvij in january 1561

Pieter de Brievere als trysoerier der stede van Poperynghe is ghe-erft ten profyte van den vorseide steede by eerweerdighe heere sire **Lamberecht Daevere** - proost van de steede van Poperynghe als procuruer ende daer toe gheauthoryseert by de eerweerdighe vadere in gode - heer **Geraert de Haemerykoert** - abt ende prelat van mitgaders de religeuse prior ende convent van de kercke ende abdie van Sint Bertins bynne Sint Omaers – blickende by huerlieden seghel in groene waesse daer vut hanghende - in date vanden lesten dach van novembre xvc lxxj een behuuse hoofstede - ervffe ende catheelen stande ter ouden maert deser stede daer **Jan van Loo** nu woent - metter westhende ter vorseide **Oude Maert** - toosthende in de becke - de zuytzyde upt de vischemaert - de nortzyde an derfve van Daenel Caenen ende dat in puere ende lieberaele gifte by de vornoemde heere abt religuesen ende convent der vorseide stede – ghedaen ter vervoerderynghe van de nerstighe instructie ende onderwisinghe hier naermaels by goede scoelmesters te doene den jonghe kinderen der selve steede ende up dat sy de selven scoelmesters te bet moeghen loegieren - metten laeste van jaerlycx te betalynghe van doude gront renten daer vut van alle ouden tyden gaende - mitgaders dat de vornoemde van Poperynghe ghehouden wezen teuwigheyden in bekensaemich van de vorseide ghyfte - te presenteren elcke reese dat den nieuwe prelat syn eerste intreyn doende es bynnen dezen vorseide stede - den zelve nieuwe prelat een paer capoenen in specie ende byde scoelmesters als dan wesende - te doen presenteren **een disticon in latynne** sprekende van de lieberalyteyt van de vorseide ghyfte Ghealmpt vorts over ervffe den xix in januari 1561

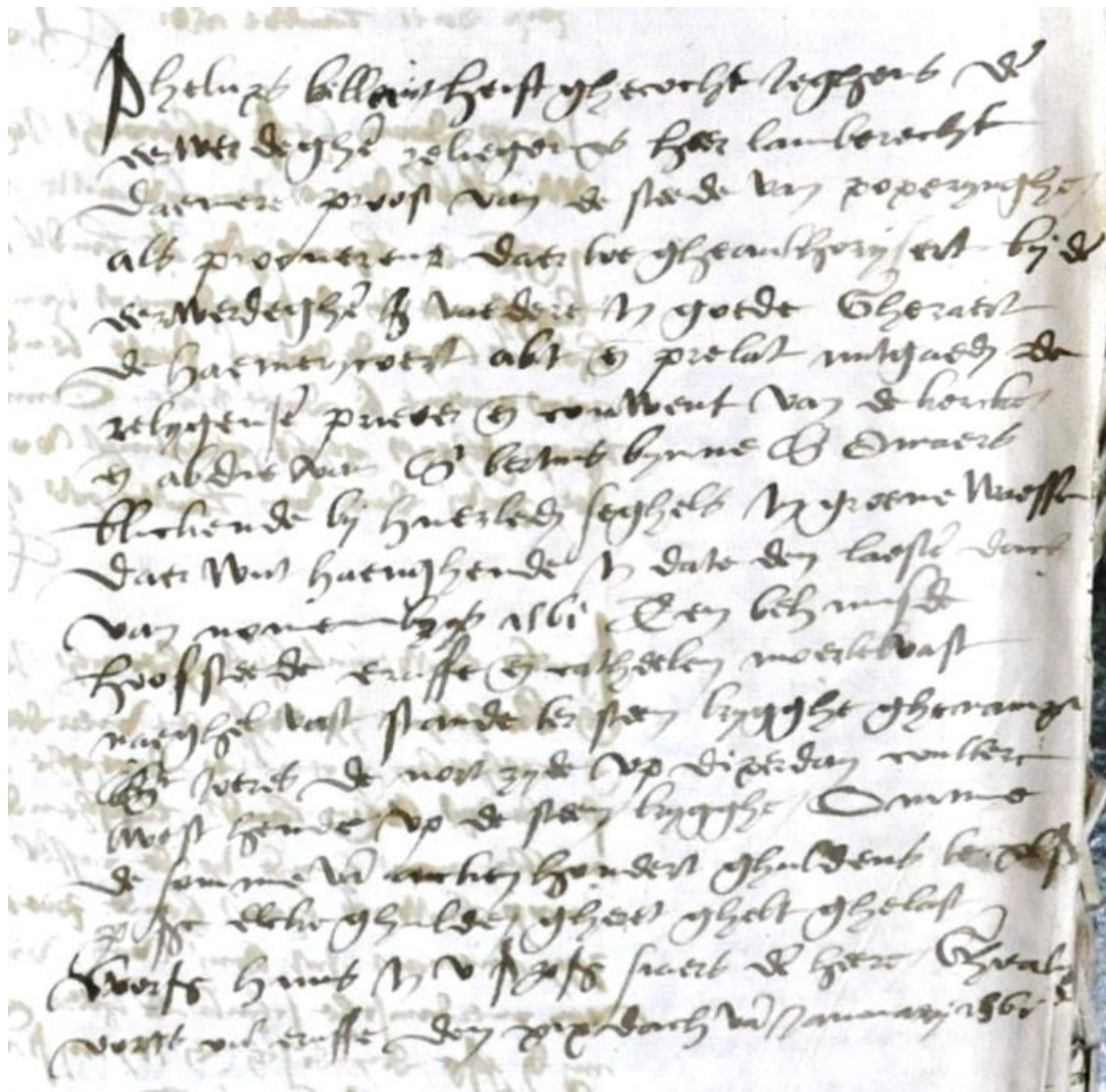
Distichon - wikipedia

*Een distichon meervoud disticha is een gedicht of een strofe van een gedicht van twee regels
Uit het grieks - di = twee - stichos = dichtregels*

19 januari 1562 – Philips Billet koop Sint Joris van de abt – SAP 364 - Halmen

Philips Biliet heift ghecocht jehens de eerweerdighe religieus heer Lambrecht Daevre, proost van de stede van Poperinghe, als procuruer daer toe gheauthorisseert byden eerweerdighe vaeder in Gode, Gherart de Haemericooert, abt ende prelat metgaders de relygieuse priester ende couvent van de kercke ende abdie van Sint Bertins bynnen Sint Omaers blickende by huerlieden seghels in groene wasse daer vut haenghende

in date den lasten dach van novembris 1561 –
 een behuude hoofstede, erffe ende cathelen, moertelvast, naeghelvast,
 stande ter Steenbrugghe, ghenaeamt Sint Joeres,
 de nortzyde up dIperdam Coutter, west hende up de Steenbrugghe
 Omme de somme van achtienhondert ghuldens te xl schele parisis
 elcke ghulden ghereet ghelt,
 ghelast voorts huus in v schele parisis sjaers de heere
 Ghealmp voirts over erfffe den xix dach van january 1561

2 maart 1562 – Verkoop van **de Wildeman** door de stad – Oude Markt – SAP 364 - Halmen folio 221

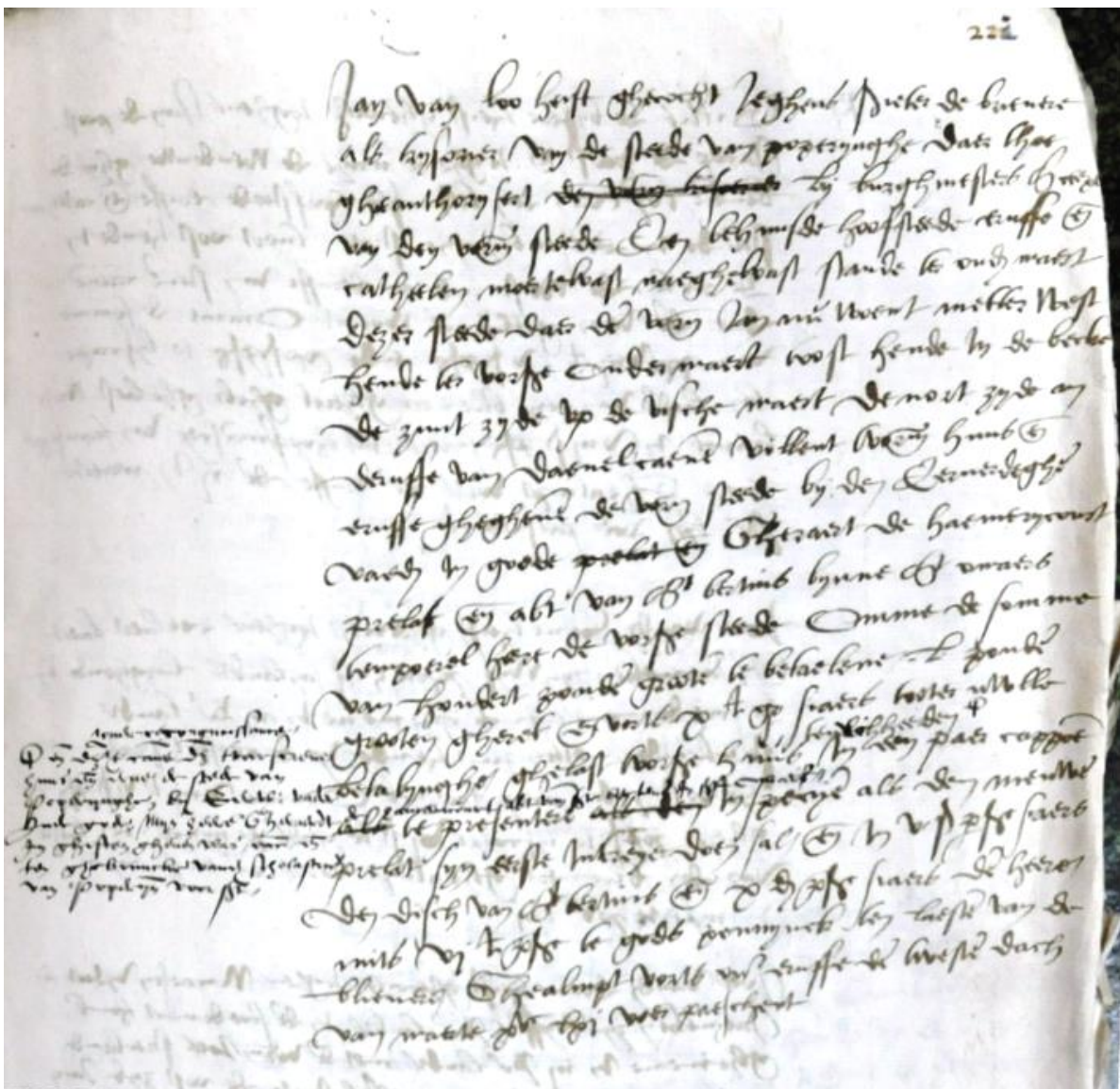
Jan van Loo heift ghecocht

jehens **Pieter de Brievere** als tresorier van de stede van Poperinghe,
 daer toe gheauthoriseert by burghmeesters, schepenen vanden voornoemde stede -
 een behuude hoofstede, erffe ende cathelen, moertelvast, naeghelvast,
 stande te **Ouden Maert** dezer stede, daer de voornoemde Jan nu woent
 metter westhende ter vorseide vande oude maert – toosthende in de beke – de zuintzyde up de
 vischemaert – de nortzyde an derfffe van Daeniel Caenen -

Villent voornoemde huus ende erffe ghegheven de voornoemde stede by den Eerwerdighen vaeder in goede **Gheraert de Haemicourt**, prelat ende abt van St. Bertins bynnen St. Omaers, temporeel heere der voorseide stede omme de somme van hondert ponden grooten te betaelen l (50) ponden grooten gheret ende vorts x pond grooten sjaers toter vulle betalynghe – ghelast voorts huus in een paer cappoenen te presenteren in specie als den nieuwe prelaet syn eerste intrede doen sal ende in v schele parisis sjaers den disch van St. Bertins ende x schele parisis sjaers de heere mits vi pond parisis te Goedspennynck ten laeste vande blivere Gheaelmpt vorts over erffe de tweeste dach van maerte xvc lxj voer paesschent

In de marge:

Over de recognoissance – dat dezer camere den tvoorscreven huus ende erve de stede van Poperinghe by de vader in de gode, myn heere Gheraert in giften gheven was omme ende ten ghebruucke van den scholaster van Poperinghe

Op de 24ste juni 1561 pachtte het magistraat alle heerlijke rechten aan de abt. Nu werd er een voorwaarde bijgevoegd:

Gheraemt by wetten, raeden ende notable deser stede, dat men de stede tollen, halle, werckhuus, meulnen, reckhoff, officien ende andere in eeuwighen cheynse nemen zal van mijne heeren den abt ende couvent van St. Bertins, voor 900 guldens by jaere, **midts by den proost hem verdraghende van eenighen wyn te vercoopen den inzetene ofte andere dezer stede, maer hooger niet.**

Actum den xxv ste in meye xvc lxij.

Diezelfde dag kwam er nog een akkoord uit de bus:

Gheraemd ende andermael gheaccordeerd by burghemeesters, schepenen, raeden ende notabelen der voorseyde stede dat men den pacht van eeuwighen cheinse nemen sal van 't clooster van St. Bertins voor de voorseyde somme van 900 ghulden by jaere.

Accorderende daer toe dat mynheere den proost deser stede hebben zal voor quote van zijne wynen die hij jaerlicx zal moghen indoen **tot zes vaten by jaere commende zes stoopen daeghs** ofte daeronder zo men minst can, zonder dat den zelven proost zal moghen den overschietende wyn een jaere te bate nemen up een ander jaer,

maer zal daerof jaerlicx eens afrekening gheschieden by den tresorier ende gaugierder.

Wel verstaende oock dat men gheen cheyns zonder quote noch quote zonder cheyns, noch anders dan boven verhaald en anvaerden zal.

Es ooc besproken dat 't verbond van opheve gheen pariculiere cuerbroeders ghoedinghen verobligiert en werden maer alleenelick de partyen ende parcheelen in cheynse ghenomen metsghaders generaelyck allen den ghoedinghen ende opgheven van den stede.

Ende daertoe te ghevene den zeghele van zaken

Actum den 30ste in meye 1562

25 juni 1562 – Koop van hommele - SAP 247 – Register van Arresten

Uit de register van arresten, halen we twee besluiten omtrent de hophandel.

Feria na den xxvden in wedemaent lxij

Debit de weduwe van **Pieter Boeye** xviiiij pond ij schele iij deniers grooten van coope van iijc lxix pond hommele ghedaen jehgens den voornoemde Boeye, haeren wylen man, te xiiij pond parisis elck hondert, te betaelen den ijde decembris anno xvc lxi, twelcke de verweerder anghedeeld es den heescher te betaelen – ter discretie van **Jan van Bleus**

Op de 9de juli 1562 lezen we het volgende:

Den ix july lxij

Debit **Jan De Decker**, heescher xxi pond parisis reste van coope van iijc xxv pond hommele te xij pond parisis thondert ghevallens gheldende te paschen xvc lxi,

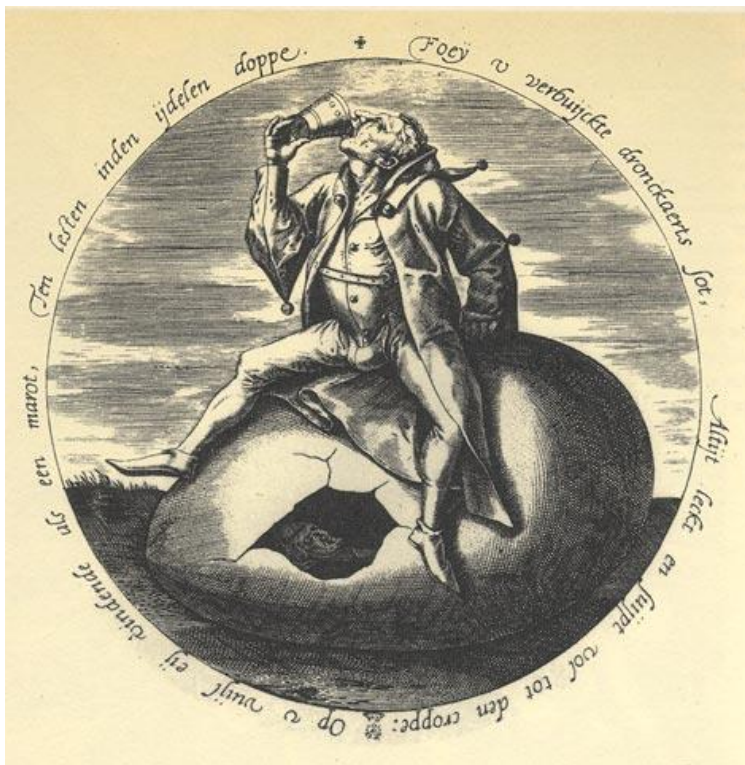
ter discretie van **Lauwers Pelgrim**, insinuatie van verweerder

ghegroot in reste xiiij pond xvi schele parisis ter chedulle te betaelen by v pond parisis de weke beginnende den xxvste july lxij op al ghevallen indien den pandinghe daarmede achterhaelde – met costen

actum den xxx july lxij

22 juli 1562 – Bier van vier ponden – SAP 467 - Resoluties

Handwritten text in Dutch, likely a legal document or ordinance. The text is written in a cursive script and is partially obscured by a large, faint watermark or bleed-through from the reverse side of the page. The visible text includes phrases such as 'Es gheraempt opt versouck vande brauwere deser stede', 'by burghmeesters, schepenen ende raeden ende denzelven brauwere gheconsenteerd te moghen brauwen bier van vier ponden parisis elcke tonne', and 'Actum den xxijde July lxiij'. The watermark appears to be a circular emblem with a figure, possibly a saint or a historical figure, and some text around it. The text is written in a dark ink on aged, slightly yellowed paper.

Es gheraempt opt versouck vande brauwere deser stede by burghmeesters, schepenen ende raeden ende denzelven brauwere gheconsenteerd te moghen brauwen bier van vier ponden parisis elcke tonne voordien brauwere welck bier, men zal moghen vercoopen ten tappe ij schele parisis elcken stoop dies werden zy brauwere ghehouden de stede te voorsiene van crabbelaere ende dobbelen biere ten behoufte ende vervullinghe dies begheren, zoo dat des niemand cause heeft van claghen, volghende hemlieden presentatie - op pene vande dobbel boete van lx pond parisis ende iij maende

zyn neringhe te bueren van een brauwere des in ghebreke zynde ende voort ter discretie vanden wet

Actum den xxijde July lxiij

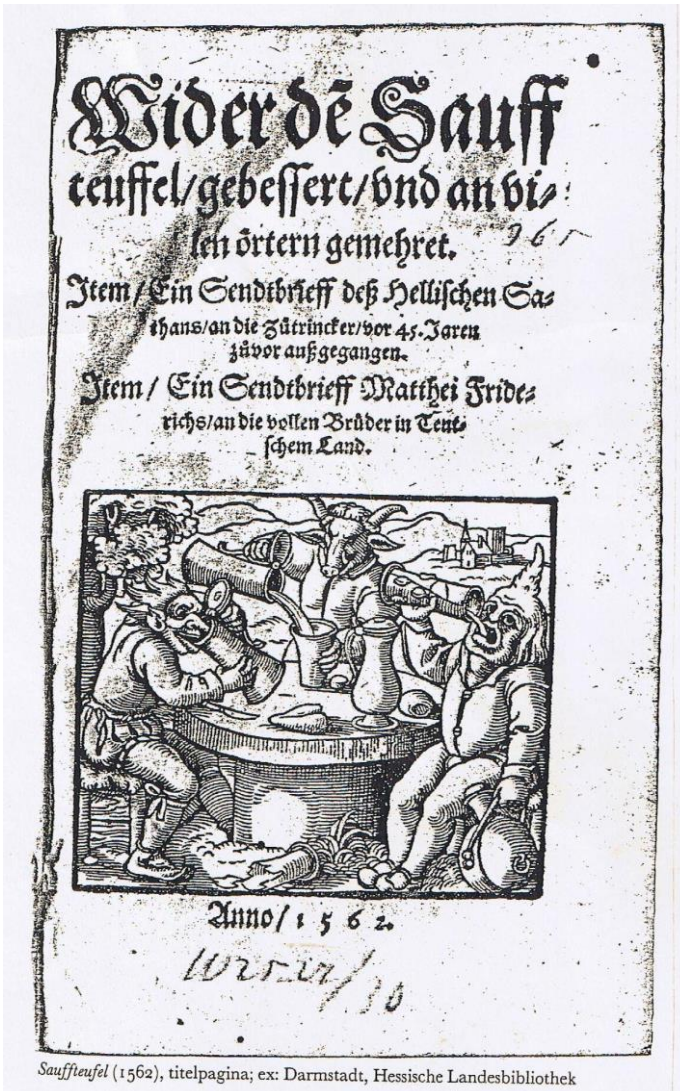
Gheordonneert ende ghestatueert dat alle herberghiers, spyze ende dranck vercoopende ende wonende int cuere van de maerckt ofte daerontrent, ghehouden werden te decken vier souffisante bedden omme den reysenden man te logieren, eerlick ende taemelick.

Ende de ghene van herbergiers ten uyteinde van stede wonende, ten minste twee eerlicke bedden.

Verbiedende hemlieden daertoe eenighe gasten te ontzeggen ofte voorby te zendene, so verre zy presenteren te betalene. Ten ware dat allen heurlieden gastebedden, ('t voorseyde ghetal oock exederende) vol ende belegghen waeren.

Elck point up de boete van 60 schelle parisise ende drie maenden heurlieden neringhe te verliesen.

23 oktober 1562 – Bierwerkers, wijnschrooders en gaugierder – Resoluties A

Ghekeurd ende ghestatueerd by burghmeesters, schepenen ende raed dezer stede van Poperinghe ende strictelicke verboden den biervoerder ende andere bierwerckers dezer zelve stede, dat zy hemlieden niet en vervoorderen eeneghe bieren, vrende oft andere, te wercken, anroeren ende porren, laden oft ontladen voor anderstond dat zy in handen hebben zullen **billiet** vander nombre vanden zelve bieren vuyten handen vande tesorier dezer stede teghenwordich oft toecommende, by expresse peyne ende beteringe van dezelve bierwerckers er contrarien doende, gheleid te worden in besloten vanghenesse ende ghehouden te zyne de assise van dien zelve te betalen Actum den xxij in octobris xvc lxij

Verbiedende van ghelycke **Pieter Goris, gaugierder** eeneghe billetten vut te gheven metghaders de zelve coomt – wat vande valleye ende ander wynscroders jeghenwordigh oft toecommende eenghe wynen oft asyn luttel oft vele, te vutlande, vut schepenen, baywaghen oft ander oft oock wercken voor dat zy hebben zullen billet vanden zelve wijnen ende asynen

vute hand vande tesorier op alle ghelycke peynen beteringhe ende amenden als boven Actum eodem quo supra

Ghepubliceerd den xxv octobris 1562

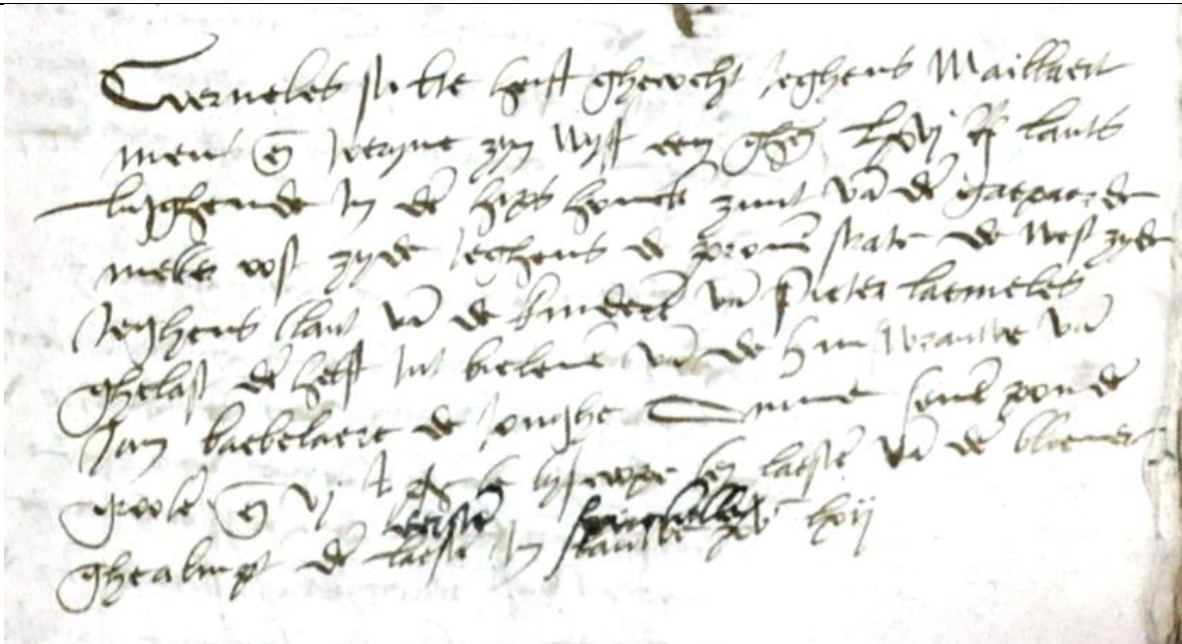
Ghestatueerd dat gheen herberghier oft ander inghesetene hem en vervoordere eeneghe bieren, wynen ofte asynen in te doene zonder billiet van de tesorier op de boete van drie ponden aprsis naer doude keure in faueur vande betalinghe vanden assisen ghemaect telcken reyse als men tzelve bevonden can wanaff tbeslach competeren zal den dienaers vander heere ende ommelopers voorzitters – Actum den voorseide dagh als boven

31 december 1562 – Verbod bier te gaan drinken op 't Zwynland – SAP 467 - Resoluties A

Es gheordonneerd ende ghestatueerd by bailliu, burghmeesters ende schepenen ende raden der stede van Poperinghe ende scerpelicken verboden dat gheen keurbroeders inghesetene oft upzetene dezer stede ende heerlicheden van Poperinghe hem vervoorderen te gaen dryncken wyn oft bier te halen in de herberghe van den Zwinlande oft ten Leene up de boete van twee mael lx schele parisis ende tbier oft wijn ende de kannen, potten oft vaten waerinne de zelve aldaer ghehaeld werden verbeurd, telcken reyse dat sy de contrarien doen zullen waervan de prouffiten hebben zullen den helft den anbrengher ende dander helft de officier tzy heer oft dienaers die danaff het explit off executie doen zal

Actum den tlaest tlaetsten decembris xvc lxij

1 februari 1563 - Coernelis Stilte koopt van Maillaert Meus en Joeryne – de Gaepaerdt - SAP 364 - Folio 254

Coernelis Stilte heift ghecocht jehens **Maillaert Meus ende Joeryne** zyn wyff een ghemet lxxvj roeden lants liggende in **den Hipshouck** – zuut van **de Gaepaerdt** - metter oostzyde jehens **de Provenstrate** - de westzyde jehens tlant van de kinderen van Pieter Laemeles ghelast de helft int bieleven vande huusvrauwe van Jan Baebelaere de jonghe omme zeven ponden grooten ende vj pond parisis te lyfcoope - ten laste van de blievende Ghealmpt de eerste in sporckelle xvc lxxij

1 februari 1563 – Jan vande Berghe koopt van Andries Vutten Daele en Kaelleken – SAP 364 - Folio 256 verso

Jan vande Berghe heift ghecocht jehens **Andries Vutten Daele ende Kaelleken** zyn wyff een strippen ervffe liggende up de **Nieuwe Maert** bachten ervfe van Jan vorseit voor zyn **kershuus** - streckende oot **Sint Sebastiaens hoove** - de zuutzyde Anthoenes de Wally - de oostzyde Andries vorseit – strecke ghevende up den ouden muer dies moet de cooper stellen tusschen beede de ervffen een eenckel nieuwe muer ter zynen cooste ende die teeuwycheyd onder houden - streckende de zelve muer van de hemmelyckhede van Pieter de Brievre ende Daenel Caenen tooter scotterye - te stellene de vornoemde muer bynnen een soemer - Omme v pond grooten den hoop - iiij pond parisis te lyfcoope Ghealmpt de ersten february 1562

19 maart 1563 – Joeres de Buckere koopt van Jan Vandermersch en Jackemyne – Overdam – Halmen – SAP 364 - Folio 266

Joeres de Buckere heift ghecocht jehens **Jan Vandermersch ende Jackemyne** zyn huusvrouw – metgaders jehens **Eloy de Buckere** als procureur van **Nycolays Pammaerd** als blickt by zeker letteren van procuratie speciael & irrevocable - ghepasseert voor schepenen van de stede van Poperynghe – te weten een huuse, efve ende cathelen met alle zyn toebehorren – mortelvast, naeghelvast staende up **den Overdam** daer Willem Vuttendaele nu woendt - streckende de voorseide erffe van vooren ter strate – achterwaerts met een hommelhoof tot de erffe van Jacob Tandt ende de erffe van Jacob Buen – van zuuden Marcs de Muellenaere – van norden de wedewe van **Clays van Bambeke** – ghelast in vij schele parisis sjaers de heere Omme de somme van lj ond grooten xl sceel parisis voer een godspennynck - Pierke Melse - xviiiij parisis te lyfcoope – te betaelen myts dat de coopere tzyne laste behouden sal een ervffelyck loosrente van xij pond parisis sjaers - den pennynck xvj - thoebehoerende Pieter de Brievere ende noch een loosrente van xv pond parisis sjaers thoebehoerende de wedewe ende aldinghen van Bartholomeus de Baerdemakere mits alle de verlopen end tachterheeden van de voornomede rente also wel die ghevallen zyn als die nu loopen toot up de dach van heedent - dies moet de vornoemde coopere breeder ipotecke gheven - de weedewe van Bartholomeus de Baerdemaker indient zoe begherde ende Jan vanden Mersch daer af ontslaen ende alle de somme van betalynghe in een ghebracht – de reste dat meer compt dan de betalynghe sal den coopere betaelen by twee ponden grooten grooten sjaers toot de vornoemde somme van lj pond grooten Ghealmp t vorts over ervffe den xxix in maerte xvc lxij voer paescht

In de marge
Deze kerynghe was ghedaen by Ghelien Staessen den xij in meye vc lxij present sceepen te bancke - Ghekent

19 juni 1563 – Ghelein vande Walle koopt van Fransoys de Wale de Gouden Cop - SAP 364 - Los blad

Achtervolghende zeker wettelicke afwinninghe ghedaen by **Ghelein vande Walle** met een charter van verbande bedraeghende ter somme van xxviiij ponden grooten – sprekende upt goet van **Fransoys de Wale** ghenampt **den gouden Coep** – zoo heift den voornoemde Walle by consente heerlick ter hauche te coope ghestelt hebt met drie sondach haellegheboden - van ghenachte te ghenachte – bernende naer elck ghebodt een kersse ende inde zelve gheboden verclaerende ende ghespecifieert den voornoemde **Gouden Coep** ervfe ende catheelen omme daer up te recouvreren den voornoemde somme van xxviiij tich poenden grooten ende de voornoemde partijen van ervfen ende catheelen zyn met het exsperieren vande laste kersse bleven end overgheslegghen **Ghelein vande Walle** voor de sommer van xxx pond grooten booven allen lasten Aldus ghedaen by Nicolays van Langhemersch als here ende balliu - Pieter Ellieul ende Gayfer Wyts als wetscheepens - den xviiij in december 1562 - Toorconde my G. Wyts Gehalmp t vorts over ervffe den 19 in weedemaent xvc lxiiij

5 juli 1563 – Pieter van de Couttere koopt van Sandryne de Labre – Overdam – Halmen – SAP 364 – folio 273 – 274

Pieter vanden Couttere heift ghecocht jehens **Sandryne de wedewe van Jan de Labre ende jehens Quinten de Labre** voor hem ende jehens de selve Quinten met zyn susters en broers als voeght van de kinderen van Jan de Labre – als aldynghen int vorschreven sterfhuus by consente van burghmeesters ende schepenen van de stede van Poperynghe by twee disynckte haellegbooden
Een hoofstede me alle de steenen en de hommelpersen liggende ten zelve groende up de **Overdam** – groot van erffen een half ghemet preter v roeden ende een voet- liggende metter zuutzide upt straetje – de nortzyde an derffe van Maercx ende Jan de Muellenaere – oosthede an derffe van Gillis Pieren – twest hende up de strate
Ghelast de vorschreven erffe in iij pond vj schel iiij deniers pariss sjaers den heere van Overdamsche schult
wanof de hoofstede van Christian Ogier ant houckhuus vande straete volghet met ij oude placken ende Jan Bucxs hoofstee volghet met twee oude placke sjaers
Omme de somme van lxxiiij pond grooten ende xij pond parisis voer een hoofcleet te betaelen lvij pond grooten ter erfachtigheyt ende de reste - bedraeghende xvij pond grooten te betaelene vande erfachtigheyt in een jaer daer naer – iij schele parisis te godspennynck ten lasten van de blivere
Ghealmt voerts over erffe de v in hoymaent xvc lxxiiij

12 Juli 1563 – Joos Denys koopt van de familie Pilgrem - Noordstraat – Brouwerij – SAP 364 - Halmen - Los blad

Joos Denys heift ghecocht jehens **Lauwers Pilgrem, Jan Baerdt ende Ghelin Pilgrem** metgaders elcke hemlieden huusvrouwen, een hofsteede erve ende cathelen – drooghe ende groene – naeghelvast, eerdevast ende wertelvast – staende up **de Noortstrate** daer Lauwers Pilgrem in woont – tusschen den huusse van Maxiliaen Dejonghe ende Cornelis Stilte ende voorts **alle het alame als ander brauwerie**
vutghezondert een coetse ende garderobbe staende in de voorcamer vande voornoemde huusse
omme de somme van tweehondert ponden grooten, - drye ponden achteen schellinghen parisis te godspenninck, twintich ponden parisis te lyffcoope, twaelf ponden parisiis voor Jan Baerds huusvrouwe een hooffcleet ende zes ponden parisis de huusvrouwe van Ghelein Pilgrem voor een hooffcleet ten laste vande blyvere –
te wetene ter poortie van Lauwers Pilgrem bringhende hondert ponden grooten over de helftsche van de principalen coope te betalene met eenen rentebrieff van xij pond parisis sjaers losrente - de penninck zestiene – bedraeghende zesthien ponden grooten ende noch zesthien ponde grooten in ghereede ghelde ende acht ponden groote te sinschen xvc lxxiiij ende xv pond grooten sjaers ommer de vulle betalinghe van hondert ponden grooten tot tsestien ponden grooten toe te betalen boven tghereet
wanoff teerste jaer vallen ende vershynen zal te synschen xvc lxxv – dies renunchiert den voornoemde Lauwers van syn actie ende recht van byleven die hy upde voornoemde hofstede heeft, nu ende toecommende
Item de poortie van Jan Baert bedraecht lxxv grooten te betalen ghereet ghelt ende de poortie van Ghelein Pilgrem bedraghende xxv grooten ommer de vulle betalynghen van principalen coope te betalen met ende rentebrieffen van xij pond parisis sjaers – den penninck xvde – bedraghende xv pond groten ende de reste met ghereed ghelde

Ghealmpt voort over erffve int jaer xvc lxiij – den xijden in hoymaent

13 september 1563 Willem de Hoverdere koopt van Jacob de Waeghemaekere en Jaeneken – Overdam – Halmen

Willem de Hoverdere heift ghecocht jehens **Jacob de Waeghemaeker filius Jans ende Jaeneken** zyn wyf

xxj roeden lants, erffe ende cathelen - ghereserveert de hommelpersen ende de groene hommele –

ligghende up de Overdam metten noortzyde ant landt van Daeniel Caenen, toosthende up de Overdam – de zuutzzyde Maerx de Muellenaere – twesthende Jacob de Waeghemaekere – ghelast tot hoofmanschep van Mahieu Wemaere –

van Overdamsche Scult

Omme de somme van twaelf ponden grooten den hoop - iiij pond parisis te Baefmesse xvc lxiij ende iiij pond groten te baefmesse xvc lxiiij ende de reste bedraeghende iiij pond grooten te baefmesse xvc lxv – vj pond parisis te lyfcoope ten laste van de blivere

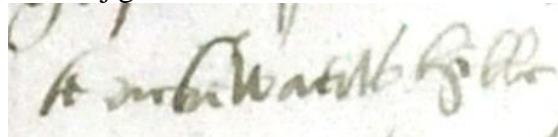
Ghealmpt den xij in september xvc lxiij

21 september 1563 – Jacob Becke koopt van Robert van Belle en Katheryne van Burkes - SAP 364 – Folio 280 verso

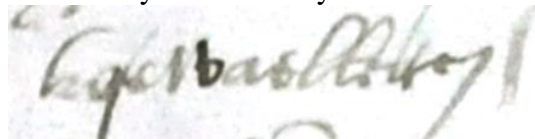
Jacob Becke heift ghecocht jehens **Robert van Belle ende Katheryne van Burkes** zyn huusvrauwe

Eerst ij ½ ghemet landts – ervffe ende catheelen ligghende in den Eedewaerthouck – Streckende zuut ende nort - tnorthende in de Robaertbeke – tzuuthende ant saylandt van Ghelein Lieven – de oostzyde ant elst van Lauwys Maekeblyde – de westhende an de elsen vloeghelynghen van Joeres vande Goestene

Noch vj ghemet l roeden lants in de Oosthouck te

te **Dickewaertshille** - steckende zuut ende nort – tnorthende in de Robaertsbecke – up delsten van Cristiaen Verscoete ende Pieter Verstezgghele ende ant elst van Andries Gillis daer Ramboutsdrevre overe loopt – tzuuthende atn elst van Jan Slusseman ende de weze van Jacob Saeneken – de westzyde myn heere vanden Clyte – de oostzyde ant elst van Clays vander Eenode – ghenaeempt

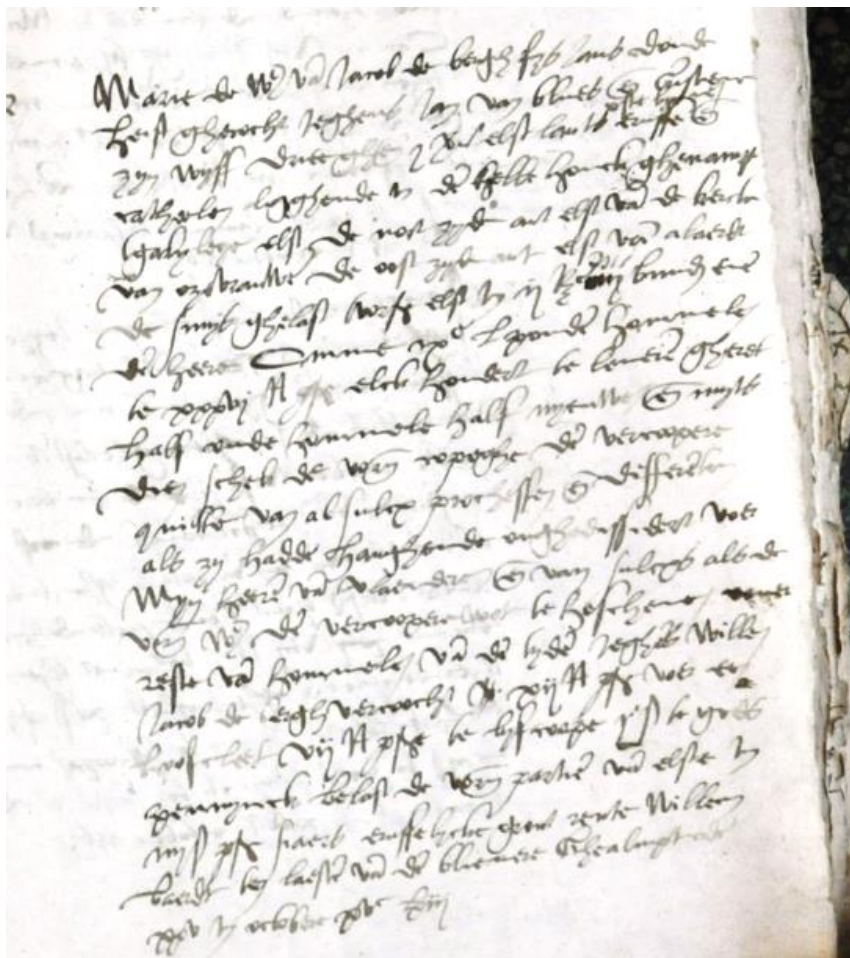
tRyetwaelleken

Noch een ghemet preter x roeden elstlandts in den zelve houck – streckende de zuut ende northende in de Robaertsbecke – tzuuthyende ant elst van Jan Slusseman – de oostzyde myn heere vande Clyte – de westzyde ant elst van Lauwerenche de wedewe Jacob Adam

Noch een vierendeel iiij roeden elstlandts in den zelve houck – streckende zuut ende nort - tzythende ant elst van den heere – northende ant elt van Ghelein Maekeblyde – de westzyde an de zelve maekeblyde – de oostzyde Wullem de Rycke

Noch v vierndeel elst landts in den zelvne houck – streck”ende zuut ende nort – tzuuthende comende met eenen sterte an Elverdinghe ende ant elst van Pieter Versteeghele – tnoorthende Daenel Caenen – de westzyde ant elst van Cristiaen Verscoete – de oostzyde Lauwyck Maekeblyde

Noch ij lynnen elst lants in den zelven houck steckende zuut ende nort – tzuuthende ant elst van Daenel Caenen- tnorthende ant hommelhoof van Clays Rickewaerdt – de westzyde ant kerkeelst van Sint jans – de oostzyde de weze van Dierick vander Doene
 Omme de somme van thien pondengrooten tghemet – thende mate thende ghelde – xx schele paris is voer een godspennynck – xij pond paris is voer een hoofcleet ende xij pond paris is te lyfcoope ten laeste van de blievete
 Gealmpt vorts over ervffe den xxj septembre xvc lxij

25 oktober 1563 – Marie de Bergh koopt van Jan van Blues en Cristiene – SAP 364 – Folio 284

Marie de wedewe van Jacob de Bergh filius Jans doude heift ghecocht jehens **Jan van Bleus ende Cristiene** zyn wyff Drie ghemeten ½ vierendeel elstlants – ervffe ende catehelen liggende in de **Hellehouck** – **ghenampt tgalyleye elst** – de nortzyde ant elst vande kercke van Onze Vrouwe – de oostzyde ant elst van Alaert de Smys – Ghelast tvorseide els in ij raziere iiij bunder evene de heere
 Omme ixc l – 950 -

ponden hommele te xxxvj pond paris elck hondert – te leveren gheret – half oude hommelt – half nyeuwe ende myts drie schele de voornoemde copeghe de vercoopere quitte van al sulcx prochessen ende differenten als zy hadden hanghende onghepasseert voer myn heeren van Vlaenderen ende van sulcx als de voornoemde wedewe den vercoopere weet te heschene oover de reste van hommele van den tyde jehens Willem Jacob de Bergh vercocht – Xij pond paris is voer een hoofcleet – vij pond paris is te lyfcoope – j schele te godspennynck – Belast de voornoemde partie van elste in iiij schele paris sjaers ervffelycke grontrente Willem Baerdt ten laeste van den blievete
 Ghealmpt den xxv in octobere xvc lxij

25 oktober 1563 – Bourgondisch Schild – SAP 331

Jacob De Bergh de zone Jans kend schuldich te zyne **Jacob de Wagemakere filius Jans**, de somme van lxvij pond grooten in reste van coope van lande te weten d'ervffe ende cathelen

van den Bourgonbsche schildt te betaelen by viij pond parisis sjaers vuttende altyts den xxv
in october tajer lxiij tyste
Actum den xxv october lxiij
Daniel Meese en Alaerd de Groote stellen zich borg.

25 oktober 1563 – Het gildehuis Kruisbroeders ‘De Gulden Hoerne’ – SAP 364 - Halmen

Willem de Snepere heift ghecocht
ter hauche
naer tpubliceeren van twee sondach haellegheboden
jeghens den prynde, deken, tresorier ende gouveneurs mitgaders notabele ende generaele
ghesellen van de ghilde ende caemer vanden rehtorycke van de Crusbroeders, Lightgelaeden
bynnen deser stede van Poperynghe
een behuisde hoofsteede, erffe ende cathelen
ghenaempt **de ghulden hoerne**,
staende up doude mart dezer voorseide stede
tusschen den huusse ende derfvve van Gillis Clays
ende den huusse ende erffe van de kinderen van Ghelein Serjansoene filius Joliesters
omme iij schele parisis te godspennynck,
xij pond ij schele te lyfcoope
ende van prynsipale coope hondert achtenvychtich ponden grooten,
dies es de cooper ghehouden ende gheoblygiert tsurplus ende de reste boven de iij ponden
grooten sjaers losrente, de pennynck xvj,
bedraeghende lxiij pond grooten over prynciepale -
sprekende ten profyte van de weduwe van Willem Serjanssoene,
souffisantelycken te ypothekeren te rente de pennynck xvi, -
verbyndende al voren by de coopere der voorseide hoofsteede, erffe ende cathelen
Mitsgaders ander breedere souffysante ypotheke ofte by ghebrecken de principale
penninghe ghereet -
ter erffachtigheyt upt te legghen met heerlycke executie,
hebbende oock de voornoemde rente loop ende cours ten profyte van de voornoemde ghilde
vanden date van de almynghe was vallende altyts helich crusdaeghe in september
betaelende by de cooper tverloop vande voornoemde rente vande date van de almynghe als
voornoemd, tot helych crusdach in septembre xvc lxiij ende alzo voorts telcken helich
crusdaeghe in septembre totter lossynghe van dien
Dies mach den cooper de voornoemde hoofsteede ende ander gheypotheerde goedinghen
loossen ende uplegghen by twee ponden grooten sjaers betaelende over tprynsipael xxvij pond
grooten - met de verlopen van raete van tyden
Dies heift de coopere jaerlicx tsinen profyte te ontfanghen van de herberghe **ghenaempt de
Bonten Hert** xi schele parisis over tosydrop
Ghelast de voornoemde herberche in xx deniers parisis sjaers den heere
Ghealmpt vort over erffe den xxv in october xvc lxiij

8 november 1563 – Jan Buckaerdt koopt van de kinderen van Willem de Rycke – De Croone
– SAP 364 – Folio 286 verso – 287

Jan Buckaerdt heeft ghemeynt by raefente van
 de Oude van de stede van Poperinghe jehens
 Caerle Jacobsone ende Staes de Veye als voeghen
 van de kinderen van Clays de Lansheere ende
 Staes als voeght van de kinderen van Jan
 vanden Maerle ende jehens de zelve Kaerle
 als voeght vande kinderen van Willem
 de Rycke ende jehens Jan vande Caestelle
 ende Caelleken zyn huusvrouwe
 Een behuise hoofsteede – ervffe
 ende catheelen – moertelvast –
 naeghelvast stande up den Iperdamcutter
 Ghenampt de Croene mitgaeders vyf coutsen
 ant vornoemde huus – drie langhetaefels – vij
 bancken – vier paer scraeghen – een
 ghegoeten brandere ij ghauthieren ende een
 brantderken met een sulle – streckende
 tvoornoemde huus oost ende west – de wetzyde
 Andries Gillis – van osoten de ervffe van de
 kinderen van heer Colaert Tollet ende an dervffe
 van de kinderen van Lauwys de Bruyne – van
 norden den heere ende Jacob Loodyck Omme de
 somme van hondert vyff ponden grooten wanof
 drye ponden grooten competerende Willem de
 Rycke van coope van persen ende van bate van
 hommelhoove – Te betaelene de vornoemde
 somme lxxv pond grooten gheret ende de reste
 by xij pond grooten sjaers tooter vulle
 betalynghe – Ghelast in xxxvij schele vj
 deniers parisis sjaers den heere van
 coutterente XI schele parisis te godspennyck
 ende xxij pond parisis te lyfcoope ten
 laesten van de blivere Ghealmp't vorts
 over ervffe den vij in novembre xvc lxiij

Jan Buckaerdt hefit ghecocht by consente van burghmeester ende sceepen van de stede van Poperinghe jehens **Caerle Jacobsone** ende **Staes de Veye** als voeghen van de kinderen van **Clays de Lansheere** ende **Staes** als voeght van de kinderen van **Jan vanden Maerle** ende jehens de zelve **Kaerle** als voeght vande kinderen van **Willem de Rycke** ende jehens **Jan vande Caestelle** ende **Caelleken** zyn huusvrouwe
 Een behuise hoofsteede – ervffe ende catheelen – moertelvast – naeghelvast stande up den Iperdamcutter
Ghenampt de Croene mitgaeders vyf coutsen ant vornoemde huus – drie langhetaefels – vij bancken – vier paer scraeghen – een ghegoeten brandere ij

ghauthieren ende een brantderken met een sulle – streckende tvoornoemde huus oost ende west – de wetzyde Andries Gillis – van osoten de ervffe van de kinderen van heer Colaert Tollet ende an dervffe van de kinderen van Lauwys de Bruyne – van norden den heere ende Jacob Loodyck Omme de somme van hondert vyff ponden grooten wanof drye ponden grooten competerende Willem de Rycke van coope van persen ende van bate van hommelhoove – Te betaelene de vornoemde somme lxxv pond grooten gheret ende de reste by xij pond grooten sjaers tooter vulle betalynghe – Ghelast in xxxvij schele vj deniers parisis sjaers den heere van coutterente XI schele parisis te godspennyck ende xxij pond parisis te lyfcoope ten laesten van de blivere Ghealmp't vorts over ervffe den vij in novembre xvc lxiij

11 november 1563 - Verbod op het uitvoeren van hop -

Ordonnantie / Statuyt

en placcaet teghens alle de ghene die hem lieden vervoorderen souden willen de Hoppe ut den landen van herwaertsover te voeren: midtsgaders hoe hemlieden de Brauwers in haer ambacht daer mede reguleren sullen.

Ghedrukt te Ghendt by Jan vanden Steene/ ghesworen
drucker ende librarier/ wonende op sente Verghilde
plaetse. M. CCCCC. LXIII.

Dit jaar viel de hoopst heel erg tegen en dus werden er door de overheid maatregelen genomen:

Ordonnantie/Statuyt ende placcaet jehens alle de ghenen die hem lieden vervoorderen souden willen de hoppe ut den landen van herwaertsover te voeren, midtsgaders hoe hemlieden de brauwers in haer ambacht daer mede reguleren zullen.

Ghedrukt te Ghendt by Jan van de n Steene, ghesworen drucker ende librarier, wonende op Sente Verghildeplaetse M. CCCCC.LXIII.

Onsen lieuen ende ghetrouwen

Die president ende luyden van onsen Rade in Vlaenderen, saluyt ende dilectie.

Alsoo wy behoerlicken gheinformeert sijn vande groote ende vuytnemende dierte van der hoppe wesende jeghenwoordelicken in onsen landen van herwaertsovere, welcke toeghecommen is, duer dien datter in dit jeghenwoordich jaer zeer luttel hoppen ghewassen en ghewonnen is gheweest, midts welcken van noode zy in onsen voorseyden landen te behouden zoe luttel hoppen als men al daer heeft, om daer mede bier te brouwen ter ghebruyck ende laeffenisse van onsen eyghene ondersaten:

Soo eest

dat tselffde aenghesien ende willende daer inne versien tot welvaert ende verlichtynghe van den selven onsen ondersaten, wy om dese ende andere redenen ons daer toe beweghende, hebben op advyse ende deliberatie van onse zeer lieve ende seer beminde zustere die hertoghinne van Parme ende van Playsance voor ons regente ende gouvernante in onsen voorseyden landen van herwaertsovere, ende van onsen zeer lieuen ende ghetrouwen die luyden van onse raden neffens haer wesende verboden ende gheinterdiceert, verbieden ende interdiceren by desen allen ende eenen yghelicken van wat natie, qualiteyt oft conditie zy sijn, eenighe hoppe vuyt onsen voorseyden landen van herwaertsovere te voeren oft transportereren ter zee, te lande oft over soete wateren, ende dat zedert den dach vander publicatie van desen tot Bamisse int jaer xvc vierentsestich naestcommende, dat alsdan by der gratie Gods daer van meerder abundantie herwaertsover sal moghen wesen.

Op pene van confiscatie ende verbuerte vande voorseyder hoppe, mitsgaders van den schepen, schuyten, peerden, waghene ende kerren, daer mede tvuytvoeren van diere ghedaen soude worden.

Ende bovendien op de boete van der weerde van de selve hoppe, te bekeeren ende appliceren die helft tot onsen profyte ende die twee andere deelen zullen ghedeylt worden te wetene deen deel tot proffijte van den aenbryngher ende dander resterende deel tot proffijte anden officier die daer van dexecutie doen sal.

Ende want wy verstaen dat overmidts de voorseyde dierte van der hoppe, eenighe hen vervoorderen zeker bladeren, cruyden, graanen ende andere stercke compositien daer mede te mynghelen in de sacken daer de selve hoppe inne ghepackt is, ende ooc in de brauwsele van de voorseyde bieren eenighe dynghen te doen daerinne niet behoorende oft dienend, daer van die sommighe der menschen lichamen schadelick ende hinderlick moghen wesen, ende daer vuyt hier naermaels vele sieckten souden moghen spruyten,

soo hebben wy om daer inne te remedieren insghelijcx verboden ende gheinterdiceert, verbieden ende interdiceren wel ernstelicken by desen,

allen persoonen wie zy zijn, onder de voorseyde hoppe eenighe andere dynghen te mynghelen, oft daerinne te doen, hoedanich tselfde mochte wesen,

maer willen ende ordineren wy dat eenygeghlick de selve hoppe late in haer wesen ende gheheel, zoot behoort

op pene vande confiscatie van de voorseyder hoppe, alsoo gheviciert, ghecorumpeert est ghemyngheld sijnde, ende op arbitraire boete, allen te bekeeren ende appliceren als boven.

Verbiedende ende interdicerende voorts meer allen brouwers, huere dienaeren, knechten ende anderen in de brauwsels oft in de voorseyde bieren eenighe andere dynghen te doen oft mynghelen ten waere met oorloff ende consent vanden officieren, wethouderen oft waerdeerders daer toe ghestelt,

de welcke eerst ende altooren hen informeren zullen van den medicijnen ende luyden hen dies verstaende, oft sulcke dynghen der menschen lichamen hinderlick souden moghen wesen.

Ende eyntlichen lasten ende bevelen wy wel expresselicken den voorseyden officieren, wethouderen oft waerdeerders neerstich ende sorchfuldich toesicht te nemen dat dit ons jeghenwoordich verbodt scherpelicken onderhouden worden op pene dat teghens den overtreders van dien, soo wel by pecuniele penen ende civile boeten, als anderssins gheprocedeert sal worden naer gheleghentheyte vanden mesusen.

Ende indien men bevindt dat zy in de voorseyde bieren oft brauwsels yet ghedaen hebben dat den menschen hinderlick soude moghen wesen, sullen zy daer van exemplarlick ghestraft ende ghecorrigeert worden by den ban, privatie van huere ambachte ende neerynghe oft anderssins tot arbiterschepe van den rechters.

Ende ten eynde dat van dit ons jeghenwoordich verbot, inhibitie ende ordinantie niemant ignorantie en soude moghen pretenderen, ontbieden ende bevelen wy u, dat ghy terstont ende sonder vertreck dese jeghenwoordighe doet vuytroepen ende publiceren alomme binnen den steden ende plaetsen van onsen lande ende graeffschepe van Vlaenderen, daer men ghewoonlick is vuytroepynghen ende publicatien te doen.

Ende tot onderhoudenisse ende observatie van diere, procedeert ende doet procederen teghens den overtreders by executie van den penen voorschreven, sonder eenighe gratie, gunste oft dissimulatie.

Twelcke also te doene met diesser aencleeft, gheven wy u ende den voorseyden officieren, wethouderen ende rechteren respectivelick dient angaen sal, volcommen macht, auctoritheyte ende sonderlynghe bevel.

Ontbieden ende bevelen voorts eenen yghelicken dat zy u ende hen tselfde doende ernstelick vestaen ende obedieren, want ons alsoo ghelieft.

Ghegheven in onser stadt van Bruessele
Den xis ten dach van november XVC LXIII
Onder stont gheschreven: by den conynck in zynen rade
Ende gheteckent D'Overloepe

De keikoppen en Meester Ghybe II

Guido Vandermarliere

Over de juiste betekenis van het verwijt een 'keikop' te zijn, moeten we ons geen illusies maken; een keikop is simpelweg een dwazerik, een idioot, een kloot of een zatlap. Wanneer men in het 'Middelnederlandsch woordenboek' van Verwijs en Verdam het woord 'key' opzoeken, krijgen we in eerste instantie het volgende te lezen:

... De kei komt voor in allerlei uitdrukkingen, welke de betekenis hebben van malen, ijelhoofdig zijn, van zijn verstand beroofd zijn.

Maar het woord 'keikop' heeft nog een tweede betekenis.

De edele gerstedrank – het bier zonder hop – werd 'keyte' – **bier** genoemd. Gewoon omdat dit het hoofd 'ijdel' maakte – maar ook de 'key' in het hoofd bracht. En een 'keyte' – kop werd al vlug een 'keikop' of een zatlap.

We weten dat er in Poperinge een aantal kritische achterkleinkinderen van Meester Ghybe rondlopen die de door mij vooropgezette relatie tussen 'de keikop' en het 'bier' – om nog maar niet over 'den hommel' te spreken – in twijfel durven te trekken.

Daarbij steunen zij op het 'bewijs' dat ze simpelweg zeggen dat ze dat 'niet geloven'. En dit argument zou dan voldoende moeten zijn!

Dwaasheid boven dwaasheid!

Groot was dus mijn vreugde, toen ik in het pas verschenen boekje van Herman Pleij 'De eeuw van de zotheid' bladerde. Een boekje dat als ondertitel meekreeg: 'Over de nar als maatschappelijk houvast in de vroegmoderne tijd. Want daarin stond een mooi stuk over de keisnijding.

En Herman Pleij is niet zo maar de eerste de beste. Hij is een 64-jarige hoogleraar 'Historische Nederlandse Letterkunde' aan de universiteit van Amsterdam en hij publiceerde al meer over de zotheid in de middeleeuwse en latere literatuur. We sommen enige werken op: *Kleuren van de Middeleeuwen* (Aramith, 1994). - *Dromen van Cocagne. Middeleeuwse fantasieën over het volmaakte leven* (Prometheus, 1997), meermalen herdrukt en vertaald in het Duits en Engels. 'Spectaculair kluchtwerk. De strijd om de broek als theater', in: H. van Dijk e.a., *Spel en spektakel. Middeleeuws toneel in de Lage Landen*. Amsterdam: Prometheus, 2001, p. 263-281, 377-382. - *Van karmijn, purper en blauw. Over kleuren van de Middeleeuwen en daarna*. Amsterdam: Prometheus, 2002 (wordt momenteel vertaald in het Engels). - 'Rederijkerij als spektakel', in: B. Ramakers (ed.), *Conformisten en rebellen. Rederijerscultuur in de Nederlanden (1400-1650)*. Amsterdam, AUP, 2003, 23 – 41. *Om maar te zeggen dat deze man niet de eerste de beste is.*

En wat lezen we nu bij hem? We nemen een heel stuk over:

De zothed verbeeld.

De Antwerpse Onze Lieve Vrouwe - ommegang van **1563** voert onder meer zeven wagens mee met leerzame voorstellingen. De zesde is gewijd aan de zothed, met een motto dat de zottenkei in herinnering brengt. Die zou van tijd tot tijd iedereen kwellen – voor de goede verstaander een verwijzing naar het bijbelwoord dat het getal der zotten oneindig laat zijn (Ecclesiasts 1:15).

De bijbel spreekt voortdurend over zotten en onnozelen, waardoor het begrijpelijker wordt dat men deze voorstelling meevoert in een religieuze stoet ter ere van Maria's Hemelvaart op 15 augustus. Zulke wereldse elementen vormen in het algemeen meer een probleem voor de moderne tijd, die een tamelijk strikte scheiding heeft aangebracht tussen het spirituele en het aardse domein. Maar destijds omvatte de theologie de hele wereld en liet de schepping zich bijgevolg moeilijk opdelen.

Onderweg in de stoet wordt iemand op de wagen van de kei gesneden. Een heleboel andere mannen en vrouwen, die allen door de kei gekweld worden, zitten op hun beurt te wachten. Het tafereel moet de toeschouwers goed bekend zijn, want dankzij de talrijke prenten voor de massa van grote kunstenaars als Jeroen Bosch en Pieter Bruegel weet men precies hoe dat toegaat. Bovendien draagt de zot nogal eens een zichtbare bult op zijn voorhoofd. Maar de voorstelling op de wagen steekt de draak met deze ooit serieus opgevatte behandeling van echte geesteszieken.

De patiënt heet namelijk Hersseloos en de chirurg Meester Faes Luerequack, de soortnaam voor een kwakzalver. Ook het begeleidende medische vertoon wordt belachelijk gemaakt, want een andere dokter bekijkt de urine van de wachtende hulpzoekenden, terwijl een geleerde vrouw hun de hand leest. Ze is een heiden – deze door de kerk veroordeelde magie plaatst men graag in de sfeer van astrologie en andere voorspelkunst uit het nabije oosten. Alles komt ten goede aan een personage met de naam Eyghen Baete – het is botte winstzucht die tot dit handelen drijft.

De wagen wordt geëscorteerd door uitbeeldingen van alles wat met zothed in verband te brengen valt: bonenstruiken, hazelaars, molens en meelbuidels. De lucht daarvan, de nabijheid van de wieken en **het bestoven worden door meel** zijn even zovele aanduidingen voor zothed.

*In het embleem van de **Langhoirs Victorinen**, één van de rethorische kamers te Poperinge, komt er ook een molenaar voor met een meelzak over zijn kop.*

Verder raakt men vooral verdwaasd door buitensporig schranzen en zuipen, dan wel de verdwazende liefde. – **Voor de verdwazende liefde; let op Sir Topas van Chaucer -**

In het bijzonder overmatig biergebruik zou de gekte bevorderen, vandaar dat nog **een brouwer** volgt die een aantal biersoorten uitschenkt met veelzeggende namen als Valvandenbanck en Hemmeken Op.

Daar hebben de wachtende patiënten te veel van gedronken en daarvoor moeten ze nu de rekening betalen, in alle opzichten.

De prominente plaats van bier in deze stoet heeft meer betekenis dan men nu zou denken. **Dronkenschap** betekent als het ware willens en wetens de overgave aan kwaadaardige zothed, daar men zichzelf berooft van elke rationeel controle. En daardoor opent men zelf de poort naar alle hoofdzonden op een rij. Er is een hele vertelschat in de late Middeleeuwen en vroegmoderne tijd die daarover in de meest sensationele bewoordingen weet te verhalen. Zeer verspreid was de geschiedenis van de voorbeeldige kluizenaar **Jan van Beverley**, die toch door de duivel misleid werd. Vermomd als engel zei deze hem op de proef te komen stellen namens God vanwege de getoonde hoogmoed bij het vlekkeloze kluizenaarsleven. Hij moest voor straf zondigen om zich bewust te blijven van zijn menselijke conditie, op zichzelf een wel vaker gemelde interventie van

God bij al te vurige volgelingen.

Maar het ontging Jan dat de duivel hiervan misbruik maakte. Hij voelde zich gedwongen om te kiezen uit dronkenschap, het verkrachten of zelfs het vermoorden van zijn zuster.

Dronkenschap leek het onschuldigst, zodat Jan het snel op een zuipen zette, met het verzoek aan zijn zuster om een beetje op hem te letten.

Maar beroofd van elke rede verkrachtte hij haar, om haar vervolgens te vermoorden uit angst voor ontdekking. Dat kan allemaal aangericht worden door zinneloze zothed, die binnen de kortste keren door drank vrij spel krijgt.

Allegorische voorstellingen als die op de wagen bereikten een massaal publiek van hoog en laag en van binnen en buiten de stad.

Dagjesmensen van het platteland en omringende steden stroomden toe, terwijl de hoogste adel inclusief de landvorst en zijn familie regelmatig tot de eregasten behoorde. Dat betekende dat deze ommegangen met hun talrijke in spektakel en vertier verpakte boodschappen hard konden aankomen, en dat was ook de bedoeling. Een vertoning als deze over de zothed droeg een sterk dramatisch karakter en werd telkens in essentie herhaald als de wagen daarvoor stilhield. En juist door het hilarische karakter van de opvoering kreeg men ingeprent om zich nimmer het hoofd op hol te laten brengen door de liefde, de nodige matiging te betrachten in het dagelijkse leven en vooral te waken voor de overgave aan al **die verleidelijke bieren**. Bovendien kon men zich gewaarschuwd weten voor al die zogenaamd geleerde artsen en heidense waarzegsters.

Maar goed, vooraleer het te moeilijk en te interessant wordt; Pleij beweert hier dus wel heel duidelijk dat 'het bier' rechtstreeks in relatie staat met de 'zottenkei' en dus met de 'keikop'. Vandaar dat ik hier graag mijn conclusie herhaal.

*De spotnaam voor de Poperingenaars – **De keikop** – heeft blijkbaar alles te maken met zijn roemruchte reputatie van drinkebroer en dwazerik. En er mag dan ook volgens mij, redelijkerwijze verondersteld worden dat dit ook te maken heeft met de alhier- reeds in 1257 -*

aanwezige hopteelt, want Poperinge kende reeds - heel uitzonderlijk - in de 13de eeuw de hopteelt.

In een periode dat men doorgaans nog 'kuytebier' of 'keytebier' brouwde, of dus bier zonder hop brouwde, moet het wel heel 'dwaas' overgekomen zijn, dat die Poperingenaars hop kweekten.

Toen in 1531 de rederijkerskamer de 'Langhoirs Victorinen' hun octrooi kregen van de Ieperse hoofdgilde 'Alpha en Omega' wordt het blazoen van de gilde als volgt beschreven:

'Eenen gheest daelende met den hoofde nederwaerts uytten wolcken, met reden een rolleken daeronder, daerin geschreven 'VICTORES REDDIT SPIRITUS' voor heur lieden patroon eenen Sinte Victor aen d'een syde ende aen d'ander syde eenen ghenaeamt 'heer Gibbe, sittende op eenen ezele met eenen sack op syn hoeft, sulck als sy een patroon onder heurlieden hebben en wy een ghelycken'.

Heer Ghybbe was dus wel degelijk met het meel bestoven en had een slag van de molen gekregen.

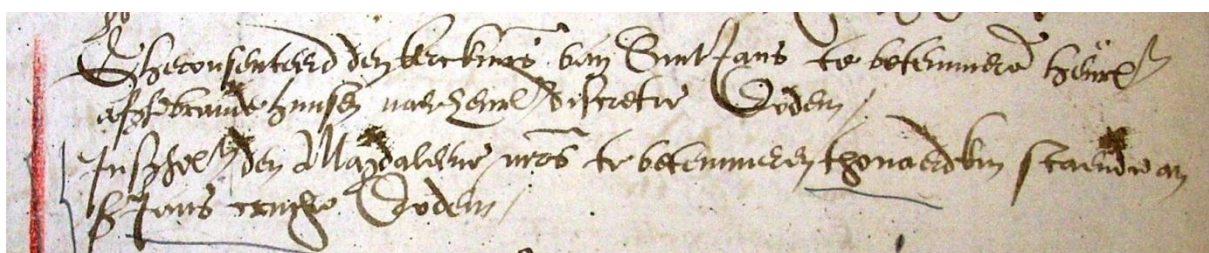

De 'keigilde' die in 1653 afgeschaft werd en de rederijkersgilde, de 'Langhoirs Victorinen' hebben dus blijkbaar 90 jaar langs elkaar bestaan en deze 'zustersverenigingen' hadden blijkbaar heel goede banden. Dat blijkt bijvoorbeeld ook uit het feit dat Jan Van Renynghe, rond 1620 zowel deken was van de 'Orde van de kei' – de carnavalsgilde - als tevens prins van de Langhoirie – de rederijkerskamer.

Meester Gibbe was dus met de afschaffing van de 'keigilde' in 1620 niet klein te krijgen. Hij herrees geregeld.

De grote brand te Poperinge en de biertaks -

Op het eidne van juni 1563 brandde een groot deel van Poperinge af. Op de 26ste juni 1563 krijgen we één en ander te horen over een grote brand die in Poperinge gewoed heeft. In het register van de resoluties (SAP 467) lezen we dan het volgende:

Gheconsenteerd de kerkmeesters van Sint Jans te betemmeren hemlieden afghebrande huusen naer hemlieden discretie – Eodem

Insghelickx den Magdalene meesters te betemmeren **tGonaerdeken** staende an Sint Janscruuce – Eodem

Zowel de kerkmeesters van Sint-Jans als de Magdalenameesters krijgen toelating om hun huizen te herbouwen. We nemen aan dat het huis van de kerkmeesters de pastorie betrof. 't Gonaerdeken' van de Magdalenameesters stond op de hoek van de weg die langs de pastorie liep en de Sint-Janskruisstraat. Beide huizen waren tot as verbrand.

We vinden verbrande huizen in de Ieperstraat – het Vroonhof, de Kleine Markt, de Overdam, maar ook in de Gasthuisstraat. Kortom een groot deel van Poperinge had gebrand en men moest bijzondere maatregelen nemen om een heropbouw te verzekeren.

Op dezelfde dag nog - de 26ste juni – werden de volgende resoluties afgekondigd.

Men ghebied van sheere ende wet weghe dat **eenyeghelick werckgezelle** van wat ambachte hy zy, behouflick int maken van huusen , keurbroeder oft gheen –

eenich werck anghenomen hebbende, ofte hem zelve in dachwerk besteid,

dat hy tzelve werck vutdoen zal totten eynde,

dientgaens werckend voor den verlaten loon oft prys -

up de boete an zesse ponden parisis ende den ban vuter stede van Poperinghe den tyd van vyf jaren,

metshaders zynen partie op te regten zijn costen, schaden ende interesten ter zegghen van de lieden hen des verstaende

Actum xxvij juni cvx lxiiij

Verbiedende oock eenyeghelicken – wie hy zy – anders wercklieden te onttrecken – cnape t'ontgeven oft anderssins vervremden - up de boete van vi pond parisis ende arbitraire beteringhe – Eodem ut supra

De brand had opeens veel werk in de 'bouw' geschapen, blijkbaar met als gevolg dat de gezellen van verschillende ambachten hun werk wilden verlaten en in de 'bouw' gaan. Daar zal wel meer te verdienen geweest zijn.

Zij werden nu verplicht eerst hun aangenomen werk af te werken.

Daarnaast trad men ook op tegen die personen die werklieden van een ander, gingen wegekopen opdat hun arbeid eerst zou gedaan worden.

Deze maatregelen wijzen er alleszins op dat er hier een grote brand moet geweest zijn.

De belangrijkste maatregel die men echter nam was deze van een bijzondere belasting onder andere op het bier, wat ons ook een zicht heeft op welke bieren we in deze tijd hadden.

17 januari 1564 – Ghelein Voeghelen koopt van Clays de Haene en Maye - SAP 364 - Folio 297

Ghelein Voeghelen filius Eloys heift ghecocht jehens **Clays de Haene ende Maye** zyn wyff tvj de van j ghemet lants ende tvj van een hommelkeete ligghende in **de Hipshouck** - ghemene met zyn susters ende zyn broers - streckende van noerden up **de Wervffstrate** van weten Christiaen Platevoet - van zuuden Jacob Loodyck omme x pond parisis booven alle renten - j schele te godspennynck - x schele parisis te lyfcoope
Ghealmpt den xvij January 1563

21 februari 1564 – Huis betaalt met hop - Halmen SAP 364

Dat is deze woelige tijden hop meer waard was dan geld, blijkt uit de onderstaande akte waarbij een huis verkocht werd voor 30.000 pond hop.

Wullem de Hoverdere

heift ghecocht jehens **Clays Daren ende Jaeneken** zyn wyff een huus, erffe ende catheelen staende up de **Caesselstrate** daer de voornoemde Clays nu woont omme xj pond sjaers ter erfachthigheyt ende xxx c hommele te leveren te vj levertyde te weten ter levertydt xvc lxiiij iiijc ponden hommele – ter levertydt xvc lxv – lxvj – lxvij ende lxvij telcken vertyt ende jaere vc ponden hommele ende te lvertyt xvc lxix vj c ponden hommele voor de vulle betaelynghe Goet coopmangoedt van elcken ghevalen jaere Gheploekt ende ghedrooght synde ende van de aeste commende Dies moet de voornoemde Clays ende zyn wyff daer inne woenen sonder eenighe pacht ofte huere te betaelene den tyt van vj jaeren
Ghealmpt den xxi in sprockelle 1563

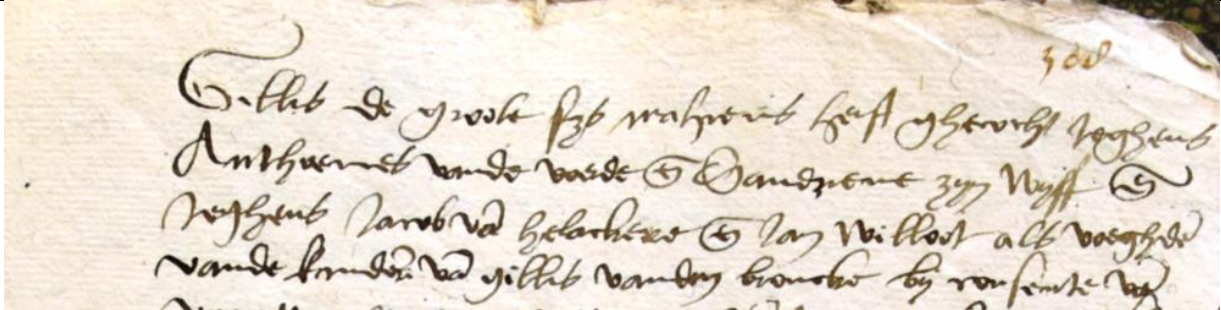
Hop

Einde februari **1564** wordt de ‘cnape’ van de boursier uit de Duinenabdij van Veurne ‘ghesonen tsincte six ende julyen omme te Poperynghe te coopen hommele’. Op 24 augustus van hetzelfde jaar wordt de bode uit Koksijde ‘ghezonden te Poperinghe omme te verneemen wat de hommele geldt ende aldaer te doen coopen’. Het handboek van de boursier der Duinenabdij vermeldt voor het jaar **1568** (f. 73) een betaling van ‘38 pond te 12 lb. par. thondert.’

E.H. De Jaegher schrijft - zijn artikel zal rond 1905 opgesteld zijn – Menigeen zal misschien nieuwsgierig zijn om eenige prijzen der hop, in de XVIe eeuw te kennen. Derhalve ontleenen wij het volgende aan een merkwaardig opstel van den Eerw. Heer **Opdedrinck**. De heer **Opdedrinck** schreef een ‘geleerde’ bijdrage over de ‘Poperingschen hommel’ in het tijdschrift ‘Rond de Heerd’ in het jaar 1886.

'In **1562** wierd de hoppe verkocht aan 17 pond parisis of omtrent 32 frank onzer hedendaagsche munte. In **1564** aan 40 pond parisis of 72 frank.

20 maart 1564 – **De molen in de Oosthoek** - Halmen SAP 364

Gillis DeGroot filius Mahieus

heift ghecocht jehens **Anthoens Vandeverde ende Sandriene** zyn wyff
ende jehens **Jacob van Helackere ende Jan Willoot** als vooghden vande kinderen van
Gillis vanden Broucke by consente van de uppervoeght van de weezerie van Iperen by drie
distyncte haellegheboden,

volghende zeker acte van consente van of ghewaeghende

Eerst vyff vierendeelen ij roeden landts hoofstede metten **muellen waelle,**
metten **meulene – nr. 1**

ende datter mede gaet

mitgaeders alle de droeghe ende groene catheelen staende up de voornoemde v vierendelen ij
roeden

Mitgaeders **de cheyns** van vij vierendelen xv roeden lants toebehoorende **Pieter**
Verstegghele

met alle de groene ende droeghe catheelen staende up de voornoemde cheins naer thinhouden
van de cheynsbrief –

die wettelycke ghepaesseert es voor cuerheers vande stede van Poperynghe –
streckende de voornoemde v vierendeelen ij roeden- oost ende west –

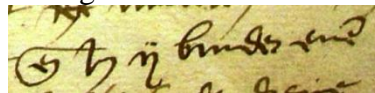
twesthende ant naervolghende landt –

de nortzyde an de vij vierendelen xv roeden –

de zootzyde **Olievier de Nuwelaere**

ende tnaervolghende landt ghelaest ter muellenwael in iij pond parisis sjaers **in wyntghelt**

ende in ij bunderens
sjaers de heere –

Noch **xxxvij roeden landts** tende dreve **in de Oosthouck** – breet xiiij voeten –

streckende van de vorseide hoofstede zootwaerts tot den leene van **Matheus Braem** –

de oost ende westzyde **Olievier de Nuwelaere** –

Noch iij vierendeel xj roeden lants in de zelve houck – **nr. 2**

de oostzyde **Olievier de Nuwelaere** –

de westzyde **Fransoys Kerne** –

tnorthende de vornoemde muellen wael

**Noch j ghemete
iiij roeden lants** in
de zelve houck –
de oostzyde Pieter
Verstegghele –
de westzyde de
wedewe van Joeris
de Breede –
tzuut hende de
voornoemde
cheyns

**Noch vier
ghemeten xv
roeden saylants** in
de selve houck –
de westzyde de
gaersbilck van
Olivier de
Nuwelaere –
de oostzyde de
kercke van Sint
Jans –
tzuuthende tleen
van Mathys Braem
–
tnort hende de
vornoemde
hoofsteede

Noch 1/2 ghemet xv roeden lants in de zelve houck –
de zuutzyde ende de noortzyde de mersch ende saylants van Matthys de Wyckere –
toosthende Pieter Scapshoof

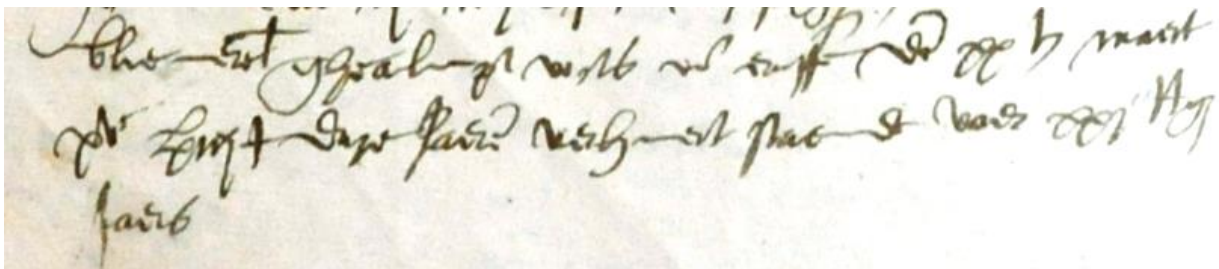
Noch ij ghemeten x lynnen ij roeden lants in de zelve houck teen happesticke –
de westzyde Joes de Nuwelaere –
de zuutzyde Pieter Verstegghele –
van oosten de mersch
van norden Ghelein Kesteman wanof in dit paerchel lants v roeden te coort ghewonnen es

Noch 1/2 ghemeten xv roeden landts in de selve houck teen happende sticke **benoorden
van de meullenwaele – Nr. 3** - streckende metten noorthende tot de mersch van Jan de
Nuwelaere
tzuuthende ant naervolghende landt
doostzyde ant landt van Andries de Nuwelaere –
de westzyde Olivier de Nuwelaere

Noch xlv roeden landts ten westhende van van de hoofsteede daer Anthoenes woenende
es **bewesten van den voornoemde muellenwael – nr. 4** - streckende metten westzyde ende
westhende ant lant van Olivier de Nuwelaere – tnorthende tot de voornoemde 1/2 ghemete

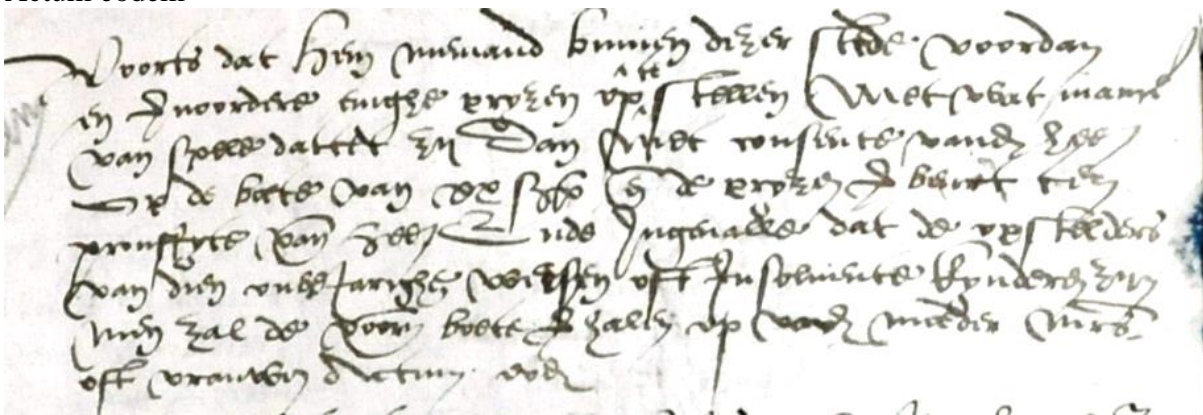
xxxv roeden – de oostzyde de hoofstede daer Anthoenes woenende es, scheidende up twee treckwulghen staende ten zuuthende ende tnoorthende van de voornoemde sticken

Omme de somme van drye hondert eendertich ponden grooten drye ponden parisis ende xij grooten waerof dat competert de wedewe van Gillis vande Broucke over de coope van 5 ghemeten in de voorseide hoofsteede, mitgaeders twee deelen ende thalf vierendeele in de muellene over haerlieden portie de somme van l ponden grooten ende de reste bedraghende over de portie van **Anthoenes Vandevorde** – de somme van ijc iiijxxj ponden vj schele grooten ten laeste van de blivere Ghealmp vorts over erffe de xx in maert xvc lxij – tlese jaeren verhuert staende voer xxj ponden grooten sjaers

28 juni 1564 - **Verbod op spelen** – SAP 467 - Resoluties – Folio 105 verso

Voorts dat hem niemand binnen dezer stede voordan en vervoordere enighe prysen up te stellen met wat wat maniere van spelle dattet zij, dan met consente vanden heere, op de boete van xx schele parisis ende de prysen verbeurt ten prouffyte vande heer ende ingevalle dat de opstelders van dien onbejarighe wesen ofte insolvente kinderen zijn, men zal de voornoemde boete verhalen op vader, moeder, meesters oft vrouwen
Actum eodem

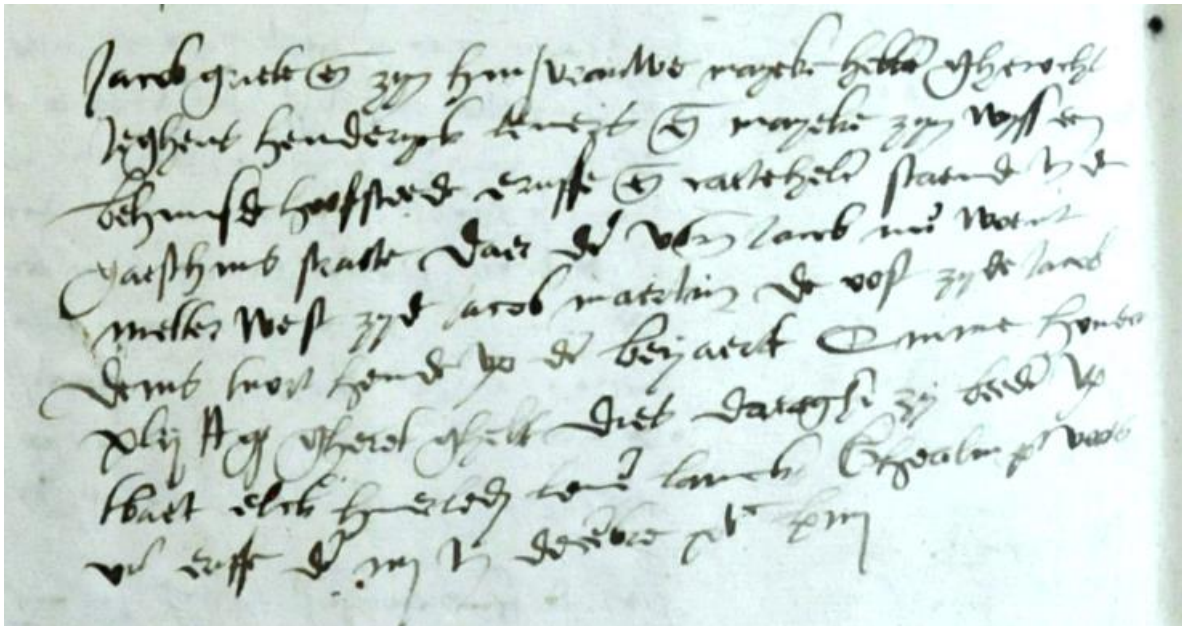

6 november 1564 – Sint Jacobs in de Wellynckstraat – SAP 364 - Folio 323 verso

Maillaerd de placere heeft ghecocht jehens
Alaerd de groote sijn mahieu ende jehens Jan fes
alt voeghden van de kinderen van Jan de groote by
gheve van burghmeester ende scepen met twee distynckte
hallegheboden van hant sijn ende catheelen
de helft van een behuude hoofsteede sijn ende catheelen
moertelvaest naeghelvaest staende op de noot staete
ant houck vande Wellynckstraete gheraemp de
Jacob omme xlvij pond grooten ende half ghereet
ghelast tvorseide huus met thuus daer anne in xij
schele parisis sjaers den heere - v pond parisis
omme de kinderen van Vercleene - xl schele parisis
den aermen - ij schele te godspennynck - viij pond
parisis van lyfcoope ten laesten van den blievete
Ghealmp vorts over ervffe den vij in novembre xvc lxiij

Maillaerd de Plackere heeft ghecocht jehens **Alaerd de Groote fillius Mahieu** ende jehens **Jan Fes** als voeghden van de kinderen van Jan de Groote - by consent van burghmeester ende scepen – met twee distynckte halleghebouden - de helft van een behuude hoofsteede - ervffe ende catheelen - moertelvaest - naeghelvaest staende up **de Nortstraete** ant houck vande **Wellynckstraete Sint Jacob** omme lvij pond grooten en half ghereet ghelt - ghelast tvorseide huus met thuus daer anne in xij schele parisis sjaers den heere - v pond parisis omme de kinderen van Vercleene - xl schele parisis den aermen - ij schele te godspennynck - viij pond parisis van lyfcoope ten laesten van den blievete
Ghealmp vorts over ervffe den vij in novembre xvc lxiij

4 december 1564 – Jacob Griete en Maeyke kopen van Henderyck Levers en Maeyeke – de Beyaert - SAP 364 - Folio 325 verso

Jacob Griete ende zyn huusvrauwe Maeyke hebben gecocht jehens **Henderyck Levers ende Maeyke** zyn wff

een behuude hoofsteede - ervffe ende catheelen staende in **de Gasthuusstraete** daer de vornoemde Jacob nu woent -

metter westzyde Jacob Maertin - de oostzyde Jacob Denis - tnorthende up **de Beyaert** omme hondert xlij pond grooten - gheret ghelt

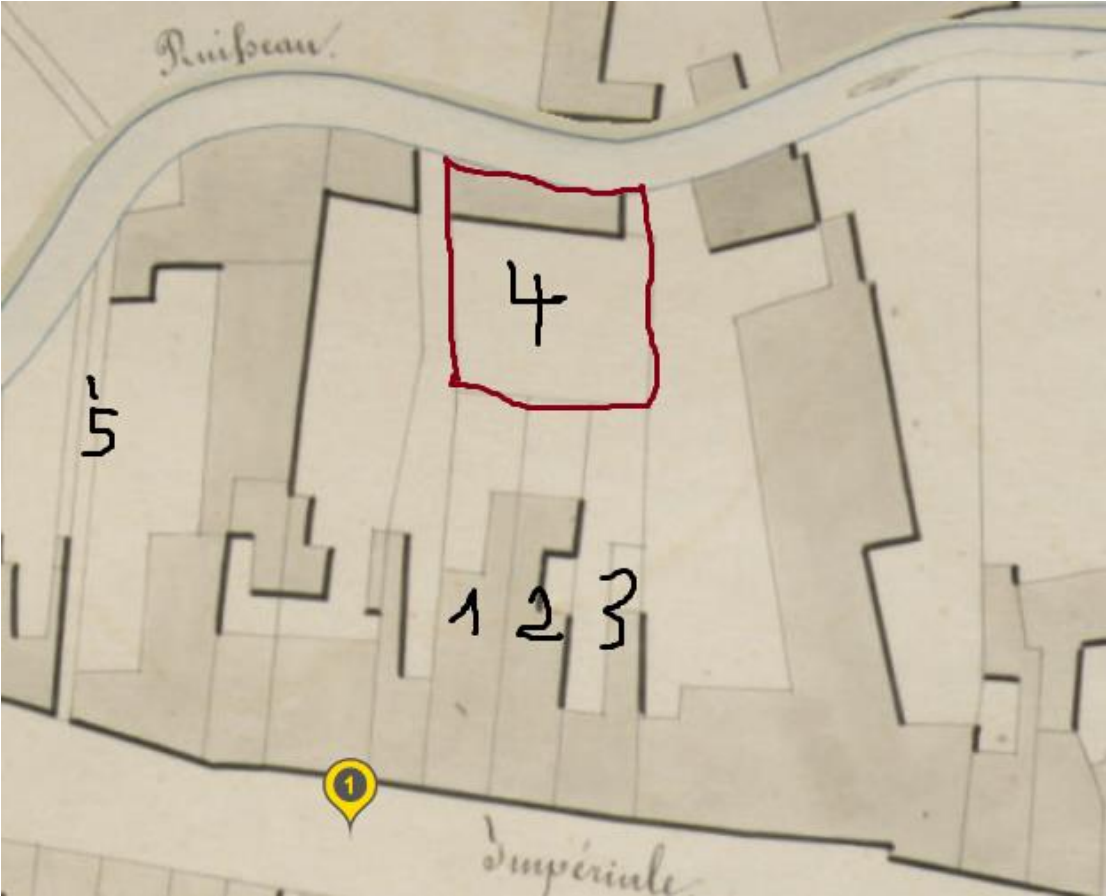
dies daeghen zy beede up tbaet elck huerlieden leven lanck

Ghealmp't vorts over ervffe den iiij in decembre xvc lxiij

Op het kaartje hieronder staat onder 1 – het erf van Jacob Maertin – onder 2 – het erf van Jacob Grite en Maeyke dat zij kochten van Henderyck Levers en Maeyke – en onder 3 – het erf van Jacob Denis.

Onder vier zien we het erf waarop de Beyaert stond.

Onder vijf hebben we het Inghelstraatje – het straatje dat naar de Inghelbilk liep.

Accijns voor bakstenen

4 januari 1565 *Poperinge zoekt nog steeds inkomsten om de brandschade van 1563 te herstellen. Een nieuwe belasting op bier en wijn lijkt aangewezen:*

‘Ter oproupinghe van burghmeesters, schepenen, raeden ende 29 notabelen is gheraemt, gheresolveert ende gheaccordeert dat men ten proffytte van de stede ende voorderinghe van de gemeente, vervolg doen zal met den eersten van zyne majesteyt – alvooren hebbende het accoord van de heere van St. Bertens, omme te vercryghen consent ende octroy omme te moghen heffen binnen der stede, boven de loopende ende ghe-useerde assysen:

Een gabelle *of* belasting van

eenen halven stuyver op elcken stoop wyns

5 schelle parisis op de tonne dobbel bier

10 schelle parisis op de tonne crabbelaere

10 schelle parisis op de tonne inlandsche bieren

20 schelle parisis op de tonne ingelsche ende andere bieren die

over water commen. Ende dat den tyt ende termyn van 5 jaeren eerstcommende;

Omme te profyten van dien te employeren alleene in refectie ende nieuwe stichten van huysen, dienende voor de opzetene van die als nu binnen der stede zyn, maken ende timmeren zal.

Mits dat men daertoe van weghe van voornoemde stede contribuieren ende gheven zal, in gratuiteyte totter temerighen

De **roode brycken**, alhier ghemaect te 40 schelle parisis ’t duist, zonder quote

De **witte brycken**, 30 schelle parisis op elck duist

Te dackvaert, den derden teghele ende latte ghecostumeert *of* gebruikt ende boven ’t derde, voorts **de ghele**, te 5 pond parisis ’t duist.

Metsgaders oock tot elcke roede **van schaliedaecke** 8 pond parisis

Actum den 4de in lauwe 1564’

Resoluties - folio 111

15 januari 1564 – Fransoys de Snepere koopt van Jan van Loosvelde en Maeyeke - SAP 364 - Folio 329

Fransoys de Snepere heift ghecocht jehens **Jan van Loosvelde ende Mayeke** zyn wyff een behuuse hoofstede - ervffe ende catheelen -

moertelvaest - aneghelvaest staende int **Gervelgat** daer Kaerle de Voerne nu woent – van norden ende van westen an Sint Joeres hoof - van zuudhende up de straete - van oosten Jan Pillaert de jonghe

Omme xij pond x schele grooten suvers ghelt

boven de rente van x pond schele parisiis sjaers - scoopers laeste ende de huere van ix jaeren omme x pond parisis sjaers Caerle de Coerne -

ij pond parisiis te lyfcoope - ij schele parisis te godspennynck ten laeste vande blievere

Ghealmpt vorts over ervffe den xv in lauwe 1564

12 maart 1565 – Viverackere – Hamen – SAP 364 – Folio 335

Jan de Muellenaere heift ghecocht jeghens Ghelein van Honscoote een behuude hoofsteede erffe ende catehlen – moertelvast ende naeghelvast – staende inde **Elsenbrugghestraete** - toesthende upde **Viverackere** – de zuudtzyde an derffe van Jacob Tant – de nortzyde de erffe van de wezen van Caerle Roelant – twesthende up de straete – met de hommelpersen daer up staende – Omme xxxviij pond grooten gheret ghelt Vj pond parisis voer een hoofcleet Iij schele te godspennynck Iij pond parisis te lyfcoope Ten laste vande blivere Ghealmpt over erffe den xij maert 1564

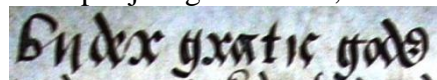
2 april 1565 – Jan Baert en zijn kinderen kopen van Jacob Lauwyck en Adriaene – Molenwal - SAP 364 - Folio 338

Jan Baert als vaeder van zyn kinderen ende **Aernoult Borry** als voeght vande zelve kinderen hebben ghecocht jeghens **Jacob Lauwyck ende Adriaene** zyn wyff de helft van 1/2 ghemet preter xv roeden gherlandt in **den Eeckhouck** ghemene met de vornoemde kinderen – metten zuudthende up de **waeteuwestraete muellenwael** metten northende an de mersch van Ghelein Buldeel - van zuuden tkint van Dierick vander Doene omme xvij roeden grooten ende xl schele parisis tghemet - ij schele te godspennynck - xl schele van lifcoope ende xl schele voer een hoofcleet Ghealmpt vorts over ervffe den ij in april xvc lxij

23 mei 1565

Op 23 mei 1565 keurt koning Filip II de nieuwe belasting goed. In de perkamenten oorkonde zitten enkele gaten, zodat de inhoud niet integraal is overgeleverd. We vullen de hiaten zo goed mogelijk aan:

‘Philip bij de gratie Gods,

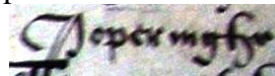

coninck van Castilien, [etc]

Allen den ghenen die dese jeghenwoordighe zien, saluyt

Wij hebben ontfangen de oitmoedige suppliantie van onsen wel beminden, die burghmeesters

ende scepenen der stede van Poperinghe,

Hoe over hen als 't geheele gemeente...

stede inhoudende hoe dat sedert

Ongevalle van brande onlancx den voorschreven stede overgecommen, zij smekende, om 't schamele gemeente bij een te houden ...

gesteld ende geaccordeert hebben zekere

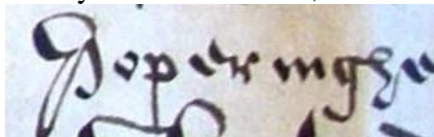
Tot vorderinghe ende onderstand van den ghemeynde souden willen timmeren ende de voorschreven ghemeynde helpen redistueren ...
de bovengenoemde stede luttel incommen heeft...

can van den assys op utgaende bieren daerjegens zwaerlycx belast zynde, zo wel van onse subnientien als andere ordinaire oncosten der selver stede in heuren eygen aengaende, mits welcken de selve stede grootelycx ten achteren gecommen is, ende souden de genoemde suplianten nyet mogelyck wesende voorschreven gratuiteyt te continueren, ten waere dat sy inden vuytersten noot hun souden moghen behelpen, mits augmenterende ende verhoogende de voorschreven assysen tot eenen schellinck parisis op elcken stoop wyne ende twintigh schellinck parisis op elcken tonne crabbelaers

ende andere groote bieren nae advenante, daertoe sy supplianten alle tsamen gereet zyn, tot vorderinghe van de reparatie van de voornoemde stede ende om alle mistroostigheyt ende murmuratione tusschen de voornoemde gemeente te verhoeden; biddende daeromme zeer oitmoedelyck, dat gernerct de voorschreven augmentatie alleenlick respecteert 't secours van de armen geinteresseerden, ende de reparatie van de verbrande stede ende anderssins gescapen is te blyven in grooter desolatie

Ons believen wille hen te accorderen ende consenteren te moghen doen heffen de voorschreven nyeuwe assysen op de wyne ende bieren, ende binnen de voorschreven stede

ende heelicheyt van Poperynghe voortaan gesleten sullen worden

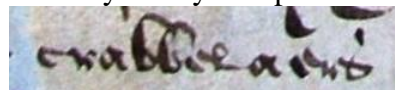
Ende dat hen eenen tyt ende tcommen van vyf jaeren achtereenvolghende zonder last van eenige recognitie ofte erkennisse te dien oirzaken tonzen proffyte te moeten betaelen gernerct den armen staet der selver stede, ende hen daerop te willen doen expedieren onse behoirelicke opene briefven daertoe dienende

Doen te wetene dat wy de zaeken voorschreven over gernerct

Ende hierop gehadt tadvys van onsen lieven ende getrouwen die hoofshen tresorier generael vande gecommiteerde van onse domeynen ende financien

Vermogende wesende ter bede ende begeerte van de voornoemde van Poperinge - Suplianten zonderlinge – **regard nemende op de lasten ende groot armoede der selve stede**, hebben den selven om hen eenichssins behelpich te wesen, - geottroyeert, geconsenteert ende geaccordeert, ottroyeren, consenteren ende accorderen **hen gevende oirloff ende consent** vuyt onser zonderlinghe gratien bij desen, dat sij voor eenen tyt ende termyn van vyff jaeren naestcommende ende achtereenvolgende beginnende ophuyden datum van desen, sullen mogen heffen, innen ende ontfanghen off by hunne gecommiteerde doen heffen, innen ende ontfangen, boven de voorseyde ordinaryse assysen op elcken stoop wijns

eenen scellinck parisis, op elke tonne crabbelaers twintich scellingen parisis, ende van andere groote bieren naer advenante

Alles gesloten binnen de voorseyde stede ende heerlicheide van Poperinghe zonder nochtans dessalmin tonsen proffyte te moeten betaelen eenige jaerlicschen recognitie, den welke wij om de redenen voirschreven ende vuyt onser zonderlinghe gratien, hen gecommiteert hebben ende vercommitteren bij desen, behoudelick dat in tgonne des voorseyd is consenteren, den meestendeel vanden ghenen die daer inne behoiren te consenteren.

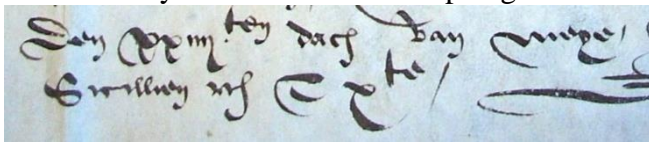
Indien sy tselve alnoch nyet gedregen hebben, ontbinden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen, die hooft presidenten ende luyden van onsen secreten ende grooten rade,

President ende luyden van onsen rade in Vlaenderen, den bovende van onsen financiën, zoude alleen ende allen anderen onsen rechters officieren ende ondersaten, dien dit aengaen sal, dat zy den bovenstaende van Poperinghe suplianten, van dese onse jegenwoordighe gratie, octroy, consent ende accord voordien tyt ende inder voegen ende manieren boven verhaelt doen laeten ende gedooogen enthelick, vredelick ende volcommentlick genyeten ende gebruycken, sonder hem te doen noch te laeten geschien eenich hinder, letsel oft moeyenisse

Ter contrariën, want ons alsoo gelieft,

des toirconden hebben wy onsen zegel hieraen doen hangen, gegeven in onser stadt van Brussele

Den xxij sten dach van meye, int jaer ons heeren duysent vyfhondert vyffensestich Van onsen rycken te wetene van Spaingnen

Ende van Napels T xijste = *twaalfde*.

15 januari 1565 - Herbergiers wijnverkoopers – tarief -

Es andermael gheordonneert den herbergiers, taverniers ende andere vercoopende ende tappende, **wyn**, in kannen,

voor heurlieden deure te hanghene, in groote letteren,

hoeveele manieren ende soorten van wynen sy in heurlieden kelder hebben,

metsgaeders oock den prys,

hoevele de zelve wijnen by mijn heeren van de wet ghesteld zyn.

Op de boete van 20 schelle praisis te verbeuren telcken reyse als zy daerinne in faulte bevonden werden,

ende zullen danaff 't beslach hebben de ommeloopere,

voorzittere, dienaers des heeren ende de wynschrooders

ende de boete houden 't heurlieden prouffyte.

10 maart 1565 – Pacht van de biertaks – SAP 467 - Resoluties A – folio 112

Claes de Buckere heeft hem geconstitueerd borgh over **Joris de Buckere** over de pachten van de imposten vande biere ende wyne by hem ghepacht

bedragende vande wyne de somme van xij c xxxv pond parisis - *1235 pond parisis*

ende van biere xvc vij pond vi schele vi deniers parisis – *1507 pondparisis*

oft daer omtrent emmers voor zulcke somme

als de zelve pachten bedraghende zyn op zulcke executien als tplaccaet van den inhouden in dyn volghende de zelve rekeninghe daer inne ghecondempneert is

Actum den x in maerte 1564

Er werd dus meer accijns verdiend met het bier dan met de wijn. 'Gelukkig' kreeg me nvan de koning een bijkomend oktrooi om verder belastingen te heffen op de drank.

23 mei 1565 – Octrooi van de koning - SAP - A44

In deze akte op perkament (SAP A44) zitten er enkel gaten zodat we de tekst niet volledig kunnen overschrijven. We vervangen deze gaten door ... puntjes.

Philip bij de gratie gods,

coninck van Castilien, etc

Allen den ghenen die dese jeghenwoordighe zien, saluyt

Wij hebben ontfangen de oitmoedige suppliatie van onsen wel beminden, die burghmeesters

ende scepenen der stede van Poperinghe,

Hoe over hen als 't geheele gemeente...

stede inhoudende hoe dat sedert

Ongevalle van brande onlanx den voorschreven stede overgecommen, zij smekende, om 't schamele gemeente bij een te houden ...

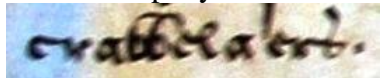
gesteld ende geaccordeert hebben zekere

Tot vorderinge ende onderstand van den ghemeynde souden willen timmeren ende de voorschreven ghemeynde helpen redistueren ...

de bovengenoemde stede luttel incommen heeft...

can van den assys op utgaende bieren daerjegens zwaerlycx belast zynde, zo wel van onse subnientien als andere ordinaire oncosten der selver stede in heuren eygen aengaende, mits welcken de selve stede grootelycx ten achteren gecommen is,

ende souden de genoemde suplianten nyet mogelyck wesende voorschreven gratuiteyt te continueren, ten waere dat sy inden vuytersten noot hun souden moghen behelpen, mits augmenterende ende verhoogende de voorschreven assysen tot eenen schellinck parisis op elcken stoop wyne ende twintigh schellinck parisis op elcken tonne crabbelaers

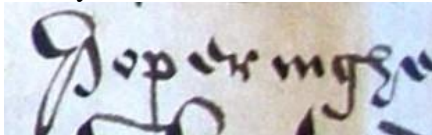

ende andere groote bieren nae advenante, daertoe sy suplianten alle tsamen gereet zyn, tot vorderinge van de reparatie van de voornoemde stede ende om alle mistroostigheyt ende murmuratione tusschen de voornoemde gemeente te verhoeden;

biddende daeromme zeer oitmoedelyck, dat gernerct de voorschreven augmentatie alleenlick respecteert 't secours van de armen geintetesseerden, ende de reparatie van de verbrande stede ende anderssins gescapen is te blyven in grooter desolatie

Ons believen wille hen te accorderen ende consenteren te moghen doen heffen de

voorschreven nyeuwe assysen op de wynnen ende bieren, ende binnen de voorschreven stede

ende heelicheyt van Poperynghe

voortaen gesleten sullen

worden

Ende dat hen eenen tyt ende tcommen van vyf jaeren achtereenvolghende zonder last van eenige recognitie ofte erkennisse te dien oirzaken tonzen proffyte te moeten betaelen

gernerct den armen staet der selver stede, ende hen daerop te willen doen expedieren onse behoirelicke opene briefven daertoe dienende

Doen te wetene dat wy de zaeken voorschreven over
gemerct

Ende hierop gehadt tadvys van onsen lieven ende getrouwen die hoofshen tesorier generael
vande gecommiteerde van onse domeynen ende financien

Vermogende wesende ter bede ende begeerte van de voornoemde van Poperinge - Suplianten
zonderlinge – regard nemende op de lasten ende groot armoede der selve stede, hebben den
selven om hen eenichssins behelpich te wesen, - geotroyeert, geconsenteert ende
geaccordeert, ottroyeren, consenteren ende accorderen hen gevende oirloff ende consent vuyt
onsere zonderlinghe gratien bij desen, dat sij voor eenen tyt ende termyn van vyff jaeren
naestcommende ende achtereenvolgende beginnende ophuyden datum van desen, sullen
mogen heffen, innen ende ontfanghen off by hunne gecommiteerde doen heffen, innen ende
ontfangen, boven de voorseyde ordinaryse assysen op elcken stoop wijns eenen scellinck

parisis, op elcke tonne crabbelaers twintich scellingen parisis,
ende van andere groote bieren naer advenante

Alles gesloten binnen de voorseyde stede ende heerliche de van Poperinghe zonder nochtans
dessa min tonsen proffyte te moeten betaelen eenige jaerlicschen recognitie, den welcke wij
om de redenen voirschreven ende vuyt onsere zonderlinghe gratien, hen gecommiteert hebben
ende vercommitteren bij desen, behoudelick dat in tgonne des voorseyd is consenteren, den
meestendeel vanden ghenen die daer inne behoiren te consenteren.

Indien sy tselve alnoch nyet gedregen hebben, ontbinden daeromme ende bevelen onsen
lieven ende getrouwen, die hoeft presidenten ende luyden van onsen secreten ende grooten
rade,

President ende luyden van onsen rade in Vlaenderen, den bovende van onsen financien, zoude
alleen ende allen anderen onsen rechters officieren ende ondersaten, dien dit aengaen sal, dat
zy den bovenstaende van Poperinghe suplianten, van dese onse jegenwoordighe gratie, ottroy,
consent ende accord voordien tyt ende inder voegen ende manieren boven verhaelt doen laeten
ende gedoogen enthelick, vredelick ende volcommentlick genyeten ende gebruycken, sonder
hem te doen noch te laeten geschien eenich hinder, letsel oft moeyenisse

Ter contrarien, want ons alsoo gelieft,

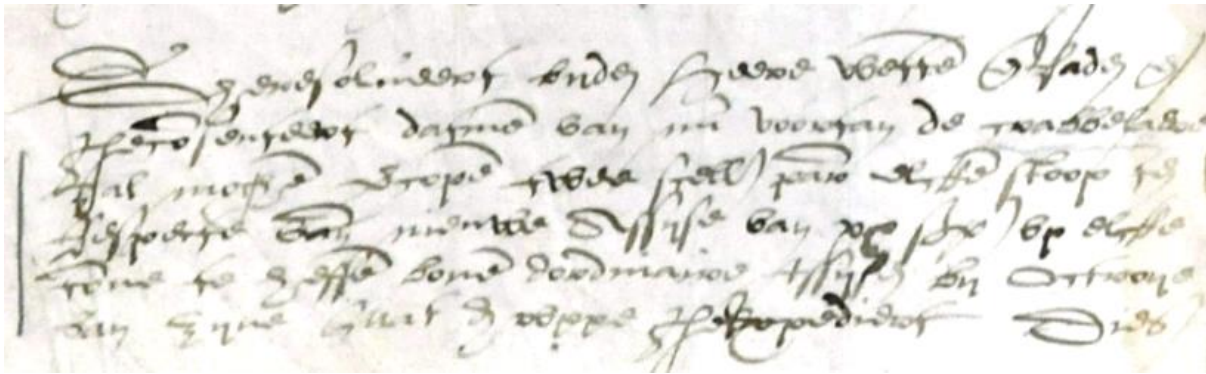
des toirconden hebben wy onsen zegel hieraen doen hangen, gegeven in onser stadt van
Brussele

Den xxij sten dach van meye, int jaer ons heeren duysent vyfhondert vyffensestich

Van onsen rycken te wetene van Spaingnen

Ende van Napels T xijte

7 juni 1565 – **Crabbelaere mag verkocht worden** – SAP467 - Resoluties A – Folio
116 verso

Gheresolveert vande heere wetten ende raden,
gheconsenteert dat men van nu voortan de crabbelaere zal moghen vercoopen twee schelle
parisis elcke stoop ten respecte vande nieuwe assyse van x schelle op elcke tonne te heffen
boven dordinaire assyse by octroye van zijne majesteit daeroppe gheopidieert

folio 117

dies zo zullen van nu voortan de voorseyde nieuwe assyse
ghedienende alle de ghene die begheerden binnen dese stede ende heerlichhede nieuwe
huysen vute fonde mede te temmeren
off hemlieden oude woonste in refectie te stellen met steenen nieuwe ghevelen ofte cappen
met harde dake, hebbende ende ontfanghende in gratituteyte ter bevoordinghe van
heurlieden schalliedake achte ponden parisis op elcke roede
ende vyf ponden parisis op elcke roede van de tegheldake
danoof zij ghehouden werden de wet bescheet te doene met behoorelick billiet vande
landmethere
zullen boven dien moghen heffen ende redimieren met ghereeden ghelde jeghens de
ghecommitteerde van de stede wegghen ter begrotinghe van de bryckerye
de rode brycken te veertich schelle parisis vijff duist
consenterende een yeghelick van dien ten voorschreven pryse ende zonder eeniche quote zo
vele te lichten als hy behouven zal - welverstaende dat de ghene brycken gheborgh
hebbende
of alnoch gheen billiet van heurlieden terzelve latten off schalliedake ghehaelt - betaelen
zullen dies respective ende niet meer in gratuyteyte ontfanghen dan ghecontengeert tot
gheweist voorseid publicatie van dezen
actum de vijden in junio xvc lxx

**Andries Gillis, Pieter Vercontiere, Jan van Neufville, Mattheus Moeraerd, Pieter van
Burgues, Caerle de Coninck** ende andere tot xvi in ghetale alle notabelen deser stede
comparerende ten verzoucke van de burghmeester vande commune ende henlieden vertooght
zynde tbegrip, tconcept ende gheraem almeede van wetten ende raden metgaders dimpetracie
van de octrooye op de nieuwe assysen op wyn ende bieren hebben daerinne alle vriwillich
gheconsenteert
Actum den ix in junio xvc lxx

7 juni 1565 – Requeste van de brouwers – SAP 467 - Resoluties A folio 117

Is gheraempt op de requeste vande brauwiers deser stede ende de zelve brauwiers,
by de heer, de wetten ende raeden, gheconsenteert tot wederroupen,
te moghen brauwen bier van vyff ponden vyff schelle parisis zonder meer de tonne voor de
brauwere,

welck bier mede zal ten tappe vercopen drye schelle parisis
ende is by dese strictelick bevolen alle herberghiers, dat hemlieden niemant en vervoordere
meer dan een soorte van inghebrauwen bier in te legghen ende te venten
op de boete van iij ponden parisis
te verbeuren byde contrevenant up elcke tonne
actum den xij in junio xvc lxxv

Dies welcke de zelve brauwers ghehouden tghemeente te voorsiene van dobbele biere ende
crabbelaere themlieden behoufve op 't voornoemde consent wederroupen te zyne

Van bier te warranderen

Is insghelicx gheraemt ende ghestatueert dat van nu voortan de warrandeerder van de biere
zullen alle biere warranderen ten huise van de brauwers in hemlieden brauweryen, niet
jeghenstaende het statuut anders is disponerende

Ende werden ghehouden de voorseyde brauwers hemlieden bier
tzy dobbel, crabbelaere off drye groot bier,

zo goet ende suffisant te brauwen dat tzelve warandatie passende magh ende weirdich

bevonden syn de prys daertoe by de voornoemde brauwere beschickt sy

anderssins zullen de voornoemde warrandeerders zonder eenighe verdragh tzelve presen

ende stellen ten naeste pryse van de voornoemde drye toeghelaten bieren, niet jeghenstaende

dat tzelve bier minder bevonden waere weirdich ende nochtans niet suffisant ghenoech omme
ghestelt te syn ten hooghste naeste pryse

actum ut supra

Octroye van nieuw imposte ten proffytte vande stede

Achternvolghende de opene letteren van octroye bij zijne majesteit gherinsereert in date vande
xxv in meye lxxv lestleden,

is toeghelaten ende gheconsenteert de burghgemeesters ende schepenen deser stede van de
voorseyde xx ste dagh aff

te moghen heffen ende doen ontvanghen, de termyn van vyf jaeren lanck,

boven dordinaire assysen alhier cours hebbende,

de nieuwe assysse van één schelle parisis up elcke stoop wyns

ende xx schele up elcke tonne crabbelaere ende andere bieren

ten advenante ter secourse ende reparatie vander stede.

Welcken volghende, zo hebben de voornoemde burghemeesters ende schepenen ten

ontvanghen van dien tot St. Lucasadaghe eerstcommende ghecommiteerd **Jooris van Ackere,**

lastende daertoe ende bevelen een yeghelicken van nu voortan eer anderstont

zyn wyn off crabbelaere ende andere groote bieren in doen zal in zyne keldere

thandteeken te halen van de voornoemde ghecommitteerde ter betalynghe van de nieuwe

assysse op de boete van iij pond parisis in keure te verhaelen byde dienaers ende

ommeloopers voor zitters op de ghemeente die anderssins da die statuyten ende andermael

pormptelick interdiceren de bierwerckers ende wijnschrooders gheen crabbelaere off andere

groote bieren ende wynen te wercken off nieuwelick inne te doene

ten sy dat sy alvooren hebben een billiet vande ghecommiteerden van dien metten

handteeken van de tresoorier

Contrerolleurs ende de voornoemde ghecommitteerde upgheleyt te syne in besloten

vanghenisse ende ghehouden te syne dassysse van dien zelfve te betalen

Actum ut supra

Ghepubliceert den xi de in junio 1565

Gheconsenteerd de brauwers te moghen brauwen bier van v pond parisis de tonne zo verre zij bewis doen commen op de circonvoisine plaetsen de brauwers gheconsenteerd ende zulck groot bier te brauwen
Actum ut supra

17 september 1565 - Het graantekort in 1565

Pauwels Heindricx schrijft in zijn 'Jaarboeken van Veurne' het volgende over het jaar 1565:
... Alsoo datter groote dierste in de granen ende andere eetelicke waren overal in het lant begonde te wesen, ende daer men voor geldt bynae hier geen graen en vont te coopen,

En dat zal de reden geweest zijn dat men op de 17de september 1565 besloot om zelf graan te Amsterdam aan te kopen. In de register van de resolutien vonden we dit besluit:

Gheraemt by wetten ende raden dat men met alderneersticheyt ghecommiteerde zenden zal naer Amsterdam omme aldaer of elders, daer zy bequamlicx ende gerieflicx bevynden zullen, te coopen ende te lichten x zoo xii yckynghen coornes ten besten pryzen dat doenlyk werd. Nemende in de voorschreven quantiteyt 't derde rugghe ende d'andere twee deelen terwe oft andersyns min ofte meer, zoo zy bevynden zullen aldaer nuttichst ende bequaelick te zyne, ende datte omme binnen desen stede te venten ende ut te meten voor eenen redelicken prys, ten secourse ende onderhoud van den ghemeente.

Consenteren daer toe gheexpedieert te werden behoorelycke letteren van obligatien ende prebende onder den zeghel van zaken der voornoemde stede totten somme van 1200 ponden grooten, omme vut crachte van dyen ende metten ghelde dat men daer toe zal connen beschiken, te lichten coorne ende omme 't zelve voiage te doene hebben ghedeputeerd ende last ghegheven den pensionaris ende **Jan Daten**, hemlieden lastende al te doene naer 't bevynd van den zake, theurlieden discretie belovende heurlieder gebesoigneerde te aggreeren ende hemlieden van dien te indempneren.

Actum den 17de september lxxv

Ook Pladijs haalt in zijn kroniek van Elverdinghe de dure prijzen voor het koren aan:

1565 – Tot Yper in October, gold het koorn of terwe, om 17 pond parisis een schelle de rasiere, de boonen 7 pond parisis, alle granen waren dan seer diere. De arme lieden hadden zeer grooten nood om te geraken aen hun brood.

In december gold het koorn tot Yper 28 pond parisis de rasiere, de boonen 8 pond parisis, men hoorde kleine gemeenten bitter klagen, sy seyden, hoe zullen wy dezen winter doorwagen?

Want de neiringe verminderde en de dierste vermeerderde.

Men dede visite op het land, om te sien hoe veel dat men hadde opgedaen en ook hoeveel dat den huysman moeste hebben voor syn slete, en dat meer gevonden was, dede men verkoopen tot een gemeen welvaeren.

Men dede ook den ryken geld opbrengen om den armen te helpen en men dede, by gebode en by Konings plaacaete, verbieden datter geen arme lieden en souden om Gods wille gaen, buyten syn stad of zyne prochie, maer wat men dede of niet, men konde dat niet beletten.

Op de 20ste oktober kon men dan rantsoenen graan gaan verkopen:

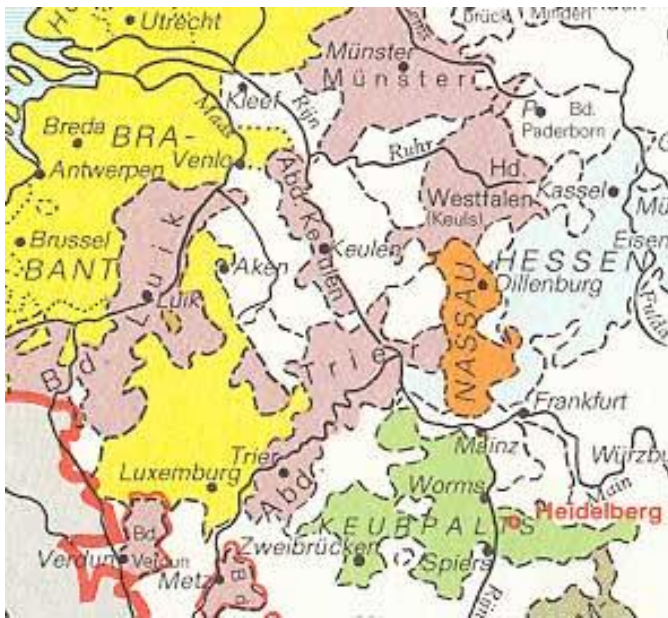
Gheordonneert by bailliu, burghmeesters ende schepenen deser stede dat men voortan gheen billietten vuyt gheven en zal ter beschickinghe ende vercoope van graen ofte coorne deser stede dan sdcendags, sdonderdaeghs ende saterdaeghs.

Interdicerende een yeghelycken op andere daeghen van de week de ghecommitteerde uuter naeme van de stede te travailleren om eenighe billette te hebben ende lichtene dan op de zelve daghe,
metsgaeders hemlieden te veronghelycken met woorde ofte wercke, op arbitraire correctie
Actum den 20 octobre 1565

10 december 1565 – Pastorij Sint Bertins en de Zwane - SAP 331 – register ordonnancien

Op tdifferent gherezen tusschen dheer **Jacob Meeschaerd**,
erfachtich pasteur van Sinte Bertins kercke binnen deser stede over de presbiterie vande zelve kercke als heescher ter eendre
Ende heer **Willem Baroen**, capellaen der voorseide kercke
hem presenterende over de ghilde vanden Helighen Sacramente
als comende ten beschudde vanden erfve onder **de Zwane**
ende daer mede ghaende der zelve ghilde toebehoorende - ter andere zyden
Gheresen ter causen vande grootten van de erfven van de zelve presbiterie ende de zelve ghilde – alwaer mede bevonden is in erfven dan de letteren van opdrachte behelsende zyn –
by elck van partyen ghepretendert toverschot gheadjugiert te werden.
Schepenen gheweest hebbende ter plaetse contentieuse ende ghenomen hebbende oculaire inspectie vande voornoemde erfven metgaders alvooren ghehadt hebbende tadvys van **Pieter Makeblyde ende Pieter Laureyns** ghezworen landmeters deser stede
ende ghezien hebbende zeker maetbrieff vanden erve van de voorseide Zwaene ende daermede ghaende over hemlieden handteekenen –
soo hebben burghemeesters ende schepenen hebbende de bewyzen ende chartelaire munimenten
by elck van de partyen theurlieden justificatie overghegheven ende gheexhibeert dat de verweerder inder qualiteyt als vooren volghende deze letteren van opdrachte boven de erfve onder thuus vande voornoemde Zwane
groot xv roeden ende een vierde roede te vreden werden metten v-ix roeden byden zelve letteren verclaerst
als daer nyet voordr gherecht zynde – hemlieden condempneerende vanden overschotte vande erfve breeder bevonden zynde hand te lichtene ende tzelve den heescher te laten volghen – omme voordan by hem oft zyn naercomers erfachtighe pastoren metter presbiterie ghebruuckt te werden als tgoed toebehoorende de zelve presbiterie
Compenserende de costen van de vervolghe vut causen
Actum den xde in decembre xvc lxxv

16 december 1565 - Toelating rogge te lichten in de landen van de Palsgrave – SAP 467

*Het graantekort blijft aanhouden en dus moet het magistraat van Poperinge iets doen. Ze vinden de oplossing bij de **protestants gezinde** hertog Frederik III, in de Palts, de plaats waar op dat ogenblik Pieter Daten verblijft. De contacten tussen Poperinge en Daten bestonden dus en waren intens genoeg om aldaar rogge aan te kopen.*

Burghemeesters ende schepenen der stede van Poperinghe
over hemlieden ende vervanghende raeden ende tgemeente der zelve stede,
ghehoord hebbende de liberaele antwoorde van myn heere hertoch Frederic, palsgrave,
consenterende hemlieden over tvoorseyde ghemeente secours ende onderstand te doene
te moghen lichten vut zyn lande de nombre van 500 malters rogghe,
ten zekeren ghestelden pryze,
hebben tzaemen gheadviseert ende ghecommitteert meester **Jan de Backere**, pensionaris der
zelve stede omme de betaelynghe van dyen te doene int voornoemde landt,
totter quantyteyt van voor 400 ponden grooten.

De keurpalts had Heidelberg als centrum en net hier ontstond onder invloed van Fredrik de Vrome een Calvinistische universiteit.

Concerneerende daertoe den zeghele deser stede
omme uyt crachte van dyen den incoop ende
obligatie te doene naer tbevindt van der zaecke
ende tzynder discretie.

Belovende zyn ghebesoigneerde te agreeren ende
hem te indempneren van alle costen, schaden
ende verantwoorden dat daeraff zoude moghen
commen,
metsgaders hem te salariseeren zoo't behooren
zal ende naer advenante van verren ende
dangereusen voyage.

Actum den 16 in december 1565

*Eén van de maatregelen om het graantekort tegen
te gaan was een bijkomend verbod tot het
brouwen van 'groter' of zwaarder bier dan
Crabbelaere.*

*Bij zwaarder bier zou men immers meer graan
dienen te gebruiken.*

16 december 1565 – Verbod op groter bier dan crabbelaere – SAP 467 - Resoluties

Ghezien den berourden tyd ende dierste vande grane
is by de heere ende wet wederroupen tconsent by hemlieden den brauwers themlieden
versoucke ghedaen van te moghen brauwen bier van v pond de tonne
interdicierende hemlieden voordan gheen hoogher oft grooter bier te brauwen dan crabbelaere
up de boete als van ouden tyden

Actum den 15de xb 1565

Ghepubliceert den 16de xb 1565

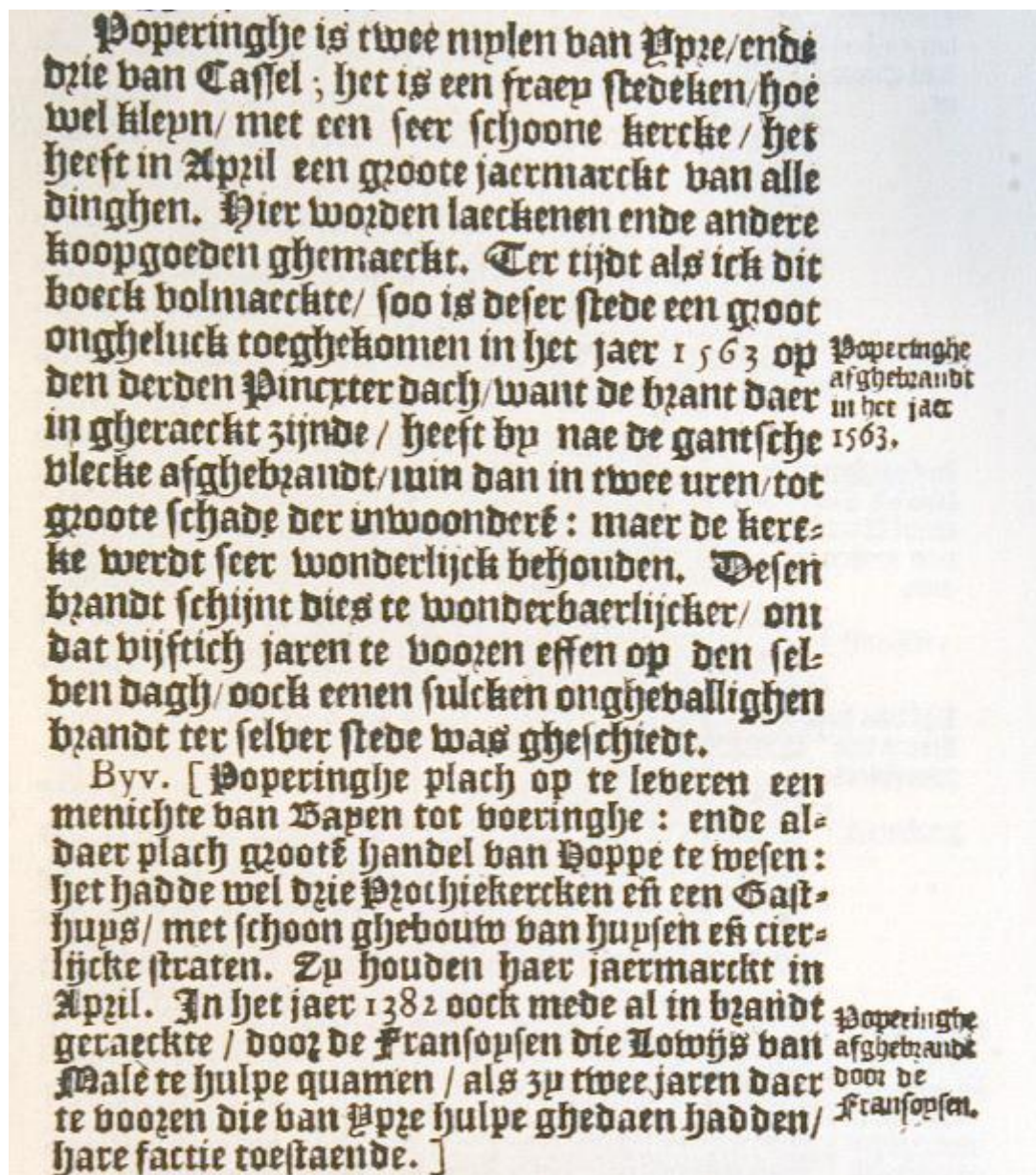
*Onder 'grooter' bier moeten we hier verstaan bier met meer mout in verwerkt dan de mout
die men verwerkte in crebbelaere.*

Ende aldaer plach groote handel van hoppe te wesen (met dank aan Guicciardini)

Als we de Italiaanse reiziger Luigi Guicciardini mogen geloven dan was het stadje Poperinge in de tweede helft van de 16de eeuw dé plaats bij uitstek voor de hopteelt.

In zijn beschrijving die hij maakt bij een bezoek ca. 1565 aan de stad vermeldt hij bijna met enige trots dat de teelt van de hoppe deze in Henegouwen fel overtrof, nochtans een streek waar behoorlijk wat hoppe werd gekweekt.

Het historisch onderzoek op vandaag staat bijlange niet ver genoeg om een wetenschappelijk verantwoord antwoord te geven op deze uitlating van de 16de eeuwse – anders wel goed geïnformeerde - Guicciardini.

De tekst die Luigi over Poperinge publiceerde.

*Brueghel liet het zwyn met de tap gaan lopen...
in zijn spreuken.*